

Sisekaitseakadeemia
Finantskolledž

Jekaterina Tuljakova

ALKOHOLIAKTSIISI MÕJU TOOTJATE KASUMITELE

Lõputöö

Juhendaja:
Indrek Saar, PhD

Tallinn 2019

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2019
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Alkoholiaktsiisi mõju tootjate kasumitele</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Effect of alcohol duties on producer's profit</p> <p>Lõputöö on koostatud eesti keeles ja koosneb 45 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 61 allikat.</p> <p>Lõputöö uurimisprobleem seisneb selles, et alkoholiaktsiisi tõus võib mõjutada negatiivselt alkoholitootjate kasumeid, kuna naaberriikide alkoholitootjate konkurentsivõimelisus kasvab võrreldes Eesti omaga. Seega saadud kasum tootmisest oletatavalt väheneb. Eesti tarbijad ostavad alkoholi ja importivad seda endale naaberriigist, sest tänapäeval on vähemalt ühes Eesti naaberriigis- Lätis alkoholi hind madalam ning alkohoolsed joogid inimestele kergemini kättesaadavad. Aktsiisid on mõeldud tarbimise piiramisele, kuid kõrged alkoholi hinnad võivad mõjutada nõudlust ning tootjate kasumeid.</p> <p>Lõputöö eesmärk on välja selgitada alkoholiaktsiisi mõju alkoholi tootjate kasumitele Eestis perioodil 2013-2017. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet, mille lahendamiseks kasutati kvantitatiivset meetodit.</p> <p>Lõputöö teoreetilises osas anti ülevaade alkoholiaktsiisi poliitikast (eesmärgid ja mõjud, majandusteoreetiline vaatenurk, majanduslik keskkond Eestis). Analüüsi osas uuriti kümne alkoholi tootjate kasumeid/kahjumeid, tulud, kulud ning alkoholi aktsiisimäärade muutust. Teostati alkoholi tootjate kasumite/kahjumite muutuse analüüs ning seostati need alkoholi aktsiisimäärade muutustega.</p> <p>Lõputöö kirjutamisel jõuti järeldusele, et alkoholiaktsiisidel on mõju tootjate kasumitele. Analüüsi käigus tuli välja, et vahemikus 2013-2017 a. kange alkoholi tootjate kasumid langesid, kui samal ajal alkoholi aktsiisimäärad iga aastaga kasvasid. Lahja alkoholi tootjate puhaskasumitele ei olnud alkoholi aktsiisimääradel negatiivset mõju. Analüüsist selgus, et perioodil 2013-2017 lahja alkoholi aktsiisimäärad kasvasid ning samuti kasvasid ka lahja alkoholsete tootjate puhaskasumite marginaalid. Kuid kuna õlleaktsiisi oli tõstetud peaaegu 47% võrra alles 2017. aasta keskpaigas, siis on võimalik, et lahja alkoholi tootjate kasumeid mõjutab alkoholiaktsiis 2018. aastal.</p>	
<p>Võtmesõnad: alkohol, aktsiis, alkoholiaktsiis, alkoholi tootjad, väliskulu, piiriülene kaubandus</p>	
<p>Võõrkeelsed võtmesõnad: alcohol, excise duty alcohol excise duty, alcohol producers, external costs, cross-border trade</p>	
<p>Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu</p>	
<p>Töö autor: Jekaterina Tuljakova</p> <p>Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p>	
<p>Juhendaja: Indrek Saar</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Kaitmisele lubatud</p>	
<p>Kolledži direktor: Kerly Randlane</p>	<p>Allkiri:</p>

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1.1 Alkoholiaktsiisi eesmärgid ja mõjud.....	7
1.2 Alkoholiaktsiisi mõju tootjate kasumitele majandusteoreetilisest vaatenurgast ..	12
1.3 Alkoholiaktsiisi õiguslik keskkond Eestis.....	18
2. ALKOHOLSETE JOOKIDE TOOTJATE KASUMLIKKUS 2013-2017	22
2.1 Ülevaade metoodikast ja uuringusse kaasatud tootjatest	22
2.1 Kange alkoholsete jookide tootjate kasumid 2013-2017	25
2.3 Lahja alkoholsete jookide tootjate kasumid 2013-2017.....	31
KOKKUVÕTE.....	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	41

SISSEJUHATUS

Eesti riigieelarve koostatakse põhiseaduse ja riigieelarve seaduse õiguslikel alusel. Seega koosneb riigieelarve tuludest, kuludest ja finantseerimistehingutest. Peamised riigieelarve tuluallikad on maksud, mis on tähtsad riigi majandustegevuse korraldamises. Eristatakse kolme riigieelarve suurimat tuluallikat, milleks on käibemaks, sotsiaalmaks ja aktsiis. Eesti majanduslik olukord sõltub paljudest teguritest. Selle töö keskpunktiks on alkoholiaktsiisi mõju Eesti majandusele ning alkoholi tootjatele.

Aktsiis on tarbimismaks, mille kehtestab riik teatud kaupadele eesmärgiga piirata selle tarbimist. Aktsiisil on ka fiskaalne eesmärk – täita riigi eelarvet, kuid see ei ole nii tähtis võrreldes teiste eesmärkidega nagu tarbijate käitumise formuleerimine, alkoholi kättesaadavuse piiramine ning välismõjude kõrvaldamine (Trasberg, 2012, p.1). Aktsiise reguleerib alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektriaktsiisi seadus ehk ATKEAS. Eestis on viis kaupa, mida maksustatakse aktsiisiga: alkohol, tubakas, kütus, elektrienergia ja pakend. Alkoholi maksustamine aktsiisiga on väga oluline Euroopa Liidu riikide alkoholipoliitikas.

Lõputöö teema on aktuaalne, sest 2017. aastal on alkoholiaktsiisi riigi poolt järjekordselt tõstetud ning tarbijad märkavad ja reageerivad alkoholiaktsiisi tõusust tulenevatele hindade muutustele. Kõrge alkoholiaktsiisi tõttu soetab suur osa tarbijatest endale alkoholi naaberriigist – Lätist (Nergi, 2018). Meedias räägitakse sellest, kui kõrged on alkoholi hinnad Eestis ja kuidas tarbijad otsivad võimalusi osta odavamalt teistest riikidest (Raudvere, 2016). 2017. aastal laekus riigieelarvesse ennustatavast alkoholiaktsiisi summast 40-50 miljonit eurot võrra vähem (Värk, 2018). Selles väljendubki tarbijate negatiivne reageerimine kõrgetele alkoholi hindadele, mis on ühelt poolt tingitud kasvavate alkoholi aktsiisimääradest.

Teema on uudne, sest Sisekaitseakadeemia lõputööde raames pole põhjalikult uuritud alkoholiaktsiisi mõju tootjatele Eestis. Sisekaitseakadeemia kadetid on uurinud sarnaseid teemasid, kuid rohkem on keskendunud alkoholiaktsiisi mõjule tarbijatele. Sarnast teemat uuris ning kirjutas oma lõputöös 2016. aastal Marliis Koljal, kes keskendus alkoholi maksustamise mõjule tootjatele. Selle lõputöö pealkiri on järgmine: Väiketootjate toodetud alkoholsete jookide aktsiisiga maksustamise regulatsioon Eestis (Koljal, 2016). Samuti on sarnasel teemal kirjutanud 2018. aastal Triin-Loops Veste, kuid tema keskendus alkoholsete jookide hindadele Pärnumaal ja Harjumaal (Loops-Veste, 2018).

Alkoholiaktsiisi tõus võib mõjutada negatiivselt alkoholi tootjate kasumeid, kuna naaberriikide alkoholitootjate konkurentsivõimelisus kasvab võrreldes Eesti omaga. Seega saadud kasum tootmisest oletatavalt väheneb. Eesti tarbijad ostavad alkoholi ja importivad seda endale

naaberriigist, sest tänapäeval on vähemalt ühes Eesti naaberriigis- Lätis alkoholi hind madalam ning alkohoolsed joogid inimestele kergemini kättesaadavad. (Must, 2018) Aktsiisid on mõeldud tarbimise piiramiseks, kuid kõrged alkoholi hinnad võivad mõjutada nõudlust ning tootjate kasumeid. Selle põhjal on püstitatud järgmine uurimistöö probleem: millist mõju avaldab alkoholiaktsiis tootjate kasumlikkusele?

Lõputöö eesmärk on välja selgitada alkoholiaktsiisi mõju alkoholi tootjate kasumitele Eestis perioodil 2013-2017.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Analüüsida alkoholiaktsiisi eesmärke.
2. Analüüsida alkoholiaktsiisi poliitika mõjusid varasemate uuringute ja teoreetilise kirjanduse põhjal.
3. Anda ülevaade eelnevate aastate alkoholiaktsiisi määradest.
4. Uurida alkoholiaktsiisi kasvu mõju alkoholitootjate kasumiaruandeid.

Lõputöö kirjutamisel kasutatakse kvantitatiivset meetodit ning keskendutakse kasumiaruannete analüüsimisele. Selle kaudu uuritakse seost alkoholiaktsiisi ja tootjate kasumite vahel.

Kogutakse kümne Eesti alkoholitootjate kasumiaruandeid aastast 2013 kuni aastani 2017 äriregistrist (Äriregister, 2017). Selles töös on analüüsi aluseks võetud eraldi lahja alkoholi tootjate kasumiaruandeid viie aasta lõikes ning samuti kange alkoholi tootjate kasumiaruandeid viie aasta lõikes. Lisaks kõigele on vaja vaadata, kuidas on muutunud alkoholi aktsiisimäärad alates aastast 2013 kuni 2017. Alkoholi aktsiisimäärade muutust tuleb vaadelda eraldi nii lahja kui ka kange alkoholi osas.

Analüüsi põhjal saab järeldada, kas ja kuidas mõjutavad alkoholiaktsiisid lahja ja kange alkohoolsete jookide tootjate kasumeid. Lõputöö kirjutamisel kasutatakse kõiki selle teemaga seotud teadusallikad ja seadused. Kõige suurem fookus on teadusallikatel ning teised allikad nagu seadused ja raamatud on toeks teadusartiklitele. Kindlasti tuleb kasutada ATKEAS-t, sest just see seadus reguleerib alkoholi aktsiisimäärade õiguslikku alust. Samuti Maksu- ja Tolliameti ning teisi alkoholiaktsiisi teemaga seotuid veebilehekülgi.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda koosnevad kolmest alapeatükist. Esimene peatükk hõlmab teoreetilist ehk empiirilist osa, milles on kolm alapeatükki. Esimene alapeatükk on alkoholiaktsiisi poliitikast ehk täpsemini kirjutatakse sellest, mis on aktsiis, mis on alkohol ja mis on alkoholiaktsiis, mis on selle eesmärgid ja mõjud. Teises alapeatükis keskendutakse

alkoholipoliitikale majandusteoreetilise vaatenurgast, mis tähendab seda, et tegemist on nõudluse ja pakkumise graafikute ja teiste võimalike alkoholiaktsiisiga seotud turuolukordadega. Esimeses suures peatükis on veel üks alapeatükk, kus autor käsitleb alkoholiaktsiisi õiguslikku keskkonda Eestis. Teine suur peatükk on uuring, mis seisneb alkoholitootjate majandusaastaaruannete analüüsimises ja võrdlemises. Esimeses alapeatükis on metoodika, millega autor tutvustab kõiki valimisse sattunud ettevõtete tausta. Teine alapeatükk on kange alkoholi tootjate kasumitest, müügituludest ning kuludest ja selle lõpus tehakse järeldus alkoholiaktsiisi mõjust kange alkoholi tootjate kasumlikkusele. Kolmandas alapeatükis analüüsitakse lahja alkoholi tootjate kasumid, müügitulud, kulud ning nende finantsnäitajate käitumist vastavalt alkoholiaktsiisi muutustega.

1. ALKOHOLIAKTSIISI POLIITIKA

1.1 Alkoholiaktsiisi eesmärgid ja mõjud

Riigi eelarvesse laekub suurem osa maksudest ning üks suur ja tähtis riigieelarve täitmise allikas on alkoholiaktsiis. Tänapäeval aktsiise kogutakse erinevatelt kaupadelt nagu elektrilt, kütuselt, tubakalt ning alkoholilt. Kunagi ammu maksustati aktsiisiga ainult luksuskaupu, kuid nüüdisajal kehtestatakse aktsiisid kaupadele, mis toovad suurt tulu ehk mille tarbimine on esiteks riigi jaoks tulukas ning teiseks inimese tervisele kahjulik.

Alkoholiaktsiis eksisteerib juba esimestest maksusüsteemidest. Keskajal Euroopas oli aktsiis üks suurematest riigi tuluallikatest. Toode maksustamise ajalugu ulatub väga kaugemale. Praegusel ajal on alkoholiaktsiis avaliku sektori üks tähtsamaid tuluallikaid (Rola, 2016, p. 374). Alkoholiaktsiise on erinevaid: alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiis. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002) Selles lõputöös kirjutatakse alkoholiaktsiisist ning seega alkoholiaktsiisi olemuse mõistmiseks on vaja lahti selgitada mõlema liitsõna aspekte (alkohol ja aktsiis).

Lähtudes alkoholiseadusest alkohol on toidugrupp, mille moodustavad piiritus ja alkohoolsed joogid (Alkoholiseadus, 2002). Alkohol on keemiline ühend, mis sisaldab endas farmakoloogilisi omadusi. See alkoholi liik, mida joovad inimesed, on etüülalkohol või siis etanool. (Levin, 1987, p. 16) Etanool on inimese tervisele kahjulik, kuna etanooli ületarbimine võib viia mürgituseni ning isegi surmani. Kogu maailmas on hinnanguliselt fikseeritud kõigist surmadest 4% surmajuhtumeid alkoholi ületarbimise tõttu ning ligikaudu 4,7% vigastusi ja haigusi, mis on põhjustatud samuti alkoholi tarvitamisest (Ally, *et al.*, 2014, p. 1994).

Selleks, et vähendada haigusi ja vigastusi, mida põhjustab alkohol, kehtestatakse alkoholile aktsiis. Aktsiis on omakorda riiklik, kaudsete maksude hulka kuuluv tarbimismaks, mida kehtestab riik teatud kauba tarbimise piiramiseks. Võrreldes riiklike otsemaksudega on aktsiis tõesti erinev maks ehk siis kaudne maks. Aktsiisi sageli makstakse tahtmatult, kuna üldjuhul alkoholiaktsiisi kulude katmise kannavad tootjad üle ostjatele. (Roberts, 2016, p. 364) Võrreldes käibemaksuga on alkoholiaktsiis ühetasandiline maks, mis tähendab seda, et alkoholiaktsiisi kohustus tekkitab vaid kord, kas kauba tootmisel või selle importimisel.

Paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides kehtestatakse alkoholiaktsiis õlule, veinile, siidrile ja kangele alkoholile ehk tegemist on sellisel juhul alkoholiaktsiisiga. Aktsiisimäärad varieeruvad riigiti omavahel, kuid ei ületa kehtestatud Euroopa Liidu õigusega miinimumnormi. (European Commission, 2019) Alkoholiaktsiisi puhul kannab koormust lõpptarbija, kuna tegemist on kaudse

maksuga. Aktsiisimäärad on fikseeritud konkreetsete kauba ühikute kohta ehk tegemist ei ole väärtusest sõltuva aktsiisimäära suurusega, vaid alkoholi aktsiisimäär kehtestatakse alkoholile ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris. (Hamilton, 2009, p. 464) Tuginedes teooriale selgub, et mida kangem on alkohol, seda kõrgem on selle aktsiisimäär. Põhiline on alkoholi kangus, mitte kogus.

Sõltumata sellest, kas tähtsam on alkohoolse joogi kogus või kangus, eksisteerib alkoholiaktsiis ikkagi. Samamoodi nagu kõikidel teistel maksudel on alkoholiaktsiisil omad otstarbed. Alkoholiaktsiiside kehtestamisel on mitu erinevat eesmärki. Üldjoontes saab neid jagada kahte gruppi: 1) fiskaalsed ja 2) regulatiivsed eesmärgid. Esiteks alkoholiaktsiisi eesmärk on teenida tulu riigile ning seda võib nimetada fiskaalseks eesmärgiks. Teiseks, riigi seisukoht on toetada tervisepoliitikat ning see on regulatiivne eesmärk, mille saavutamiseks Eesti Vabariigi Valitsus rakendab hinnamehhanismi. (Massur, 2015)

Alkoholiaktsiiside puhul toimib maksupoliitika läbi hinnamehhanismi efektiivselt. Erinevalt laiapõhjalistest maksudest, näiteks käibemaks, mõjutavad alkoholiaktsiisid inimeste käitumist või valikuid rohkem. Põhjus on selles, et käibemaksu määra tõstmisel või vähendamisel muutub kõikide toodete hind ning alternatiivi pole. Alkoholi aktsiisimäärade puhul on teine olukord. Kui valitsus otsustab muuta aktsiisimäära, siis hind kas tõuseb või langeb just alkohoolsetel toodetel ning tarbijatel on valikuvõimalus. Teatud kaupade puhul, mille kasutamise tagajärjel võib tekitada kahju sotsiaalkeskkonnale, maksude eesmärk ongi mõjutada inimeste käitumist.

Alkohoolsete jookide hindade tõstmise kaudu üritatakse vähendada alkoholi tarbimist. Alkohoolseid jooke tarvitavad inimesed võivad kahjustada nii ennast kui ka teiste heaolu ehk tekitada negatiivseid välismõjusid, mis toovad endaga kaasa väliskulusid. Tekitatud väliskulude katmiseks on tarvis lisatulu, mida kogutakse alkoholiaktsiisiga.

Väliskuludele keskendudes võib öelda, et väliskulude tekkimisel turu tegutsemine ebaõnnestub, sest alkoholijoobes olevad inimesed võivad tekitada lisakulu. Alkoholi tarbijad, kes kaotavad kontrolli enda üle, kui on joobes, võivad tekitada keskkonnas probleeme (kaklus, asjade lõhkumine, kellegi tapmine jne). Neid kulusid ei arvestata alkoholi tarbijalt. Nende kulude katmine ei jää tarbijate kanda. Väliskulude mõõtmine on väga problemaatiline, kuna eristada era- ja väliskulu on raske. (Bhattacharya, 2017, p. 562) Kui turul on olukord, kus alkoholi aktsiisimäärasid vähendatakse, siis alkoholi tarbimine üldjuhul kasvab. See ei tähenda seda, et hakkavad kasvama ka tulud, millega saab katta väliskulusid. Alkoholi tarbimise suurenemisel laekub rohkem alkoholiaktsiisi riigieelarvesse, kuid samal ajal kasvavad ka väliskulud. See tähendab seda, et ei teki juurde nii-öelda vabu ressursse riigieelarvesse.

Sellised kaubad, mille kasutamise mõju on negatiivne sotsiaalsele heaolule ehk teisisõnu kaubad, mis tekitavad väliskulusid, kuuluvad Pigou maksude hulka. Seda loetakse üheks levinumaks väliskulude leevendamise poliitikaks. Selline termin nagu Pigou maks (ing k *Pigovian tax*) tuleneb majandusteadlase Arthur Pigou nimest, kes 1920. aastal analüüsis välismõjusid. Pigou märkas, et alkoholitootjat said küll kasu alkoholi tootmisest, kuid ei pidanud maksma makse, mis võiksid tuua tulu riigieelarvesse. Seega ta pakkus alternatiiviks kehtestada alkoholiaktsiisi, et vähendada üleliigset alkoholi tarbimist. Väga oluline oli ka koguda sellelt riiklike vahendeid väliskulude katmiseks. Pigou oli esimene, kes töötas välja maksustamise mudeli, milles niinimetatud väliskahju tekitaja pidi arvestama kõikide oma piirkuludega, sealhulgas ka keskkonnakahjudega. (Kampas & Horan, 2016, pp. 577-578)

Pigou maks on nii-öelda kahekordne dividend (ing k *double dividend*). See tähendab seda, et Pigou maks aitab piirata tervisele kahjulike toodete tarbimist ning lisaks ka aitab koguda tulu, mida saab kasutada alkoholi joomisega tekitatud väliskulude katmiseks (Pettinger, 2018).

Lähtudes Pigou loogikast, kus iga alkoholiühiku marginaalne väliskulu on näiteks viis eurot, oleks vaja kehtestada teatud alkohoolsele joogile ka viie eurone alkoholiaktsiisi. Kui aga väliskulude maksumus ületab viit eurot, siis peaksid poliitikakujundajad olema valmis kohandama ka aktsiisi sama palju ülespoole. Samamoodi, kui väliskulud langevad, peaks alandama alkoholiaktsiisi proportsionaalselt vastavalt kauba väliskulu väärtusele, kuni saavutatakse tasakaal. Raske on hinnata usaldusväärselt väliskulude suurust, kuid ikkagi teoreetiliselt oleks selline maksupoliitika üsna efektiivne, kus alkoholile kehtestatud maksumäär on võrdne marginaalse väliskuluga. (Snowdon, 2017, pp. 291-292)

Materiaalsed kulud üksikisikutele on tõenäoliselt suhteliselt väiksed võrreldes valitsuse kuludega. Alkohoolsete jookide tarvitamine võib tuua kaasa väliskulud, mis tulenevad kuritegevusest. Emotsionaalsed kulud“ nagu kuriteoohvrite kogemused, tuleks tõsiselt esile tõsta, kuid rahalise väärtuse andmine nendele on vastuoluline ja meelevaldne äri. Võiks väita, et negatiivsed välismõjud on valitsuste “suitsukate“- kui poliitikud väidavad, et alkoholi aktsiisiga maksustamise eesmärk on ainult piirata tarbimist ning koguda raha väliskulude katmiseks. Alkoholi maksustatakse üldiselt, mõned alkohoolsed joogid on suuresti ülekoormatud aktsiisi maksudega ja mõned alkohoolsed joogid on just alahinnatud- analüüsidest alkoholi aktsiisimäärasid. (Snowdon, 2017, pp. 291-293)

Väliskulude kõrval eksisteerivad ka teised probleemid, mis on seotud alkoholiaktsiisidega, kui nende määrad on tõstetud ebamõistliku tasemeni. Alkoholi aktsiisimäärade kehtestamine ja kõrgele tasemele seadmine tähendab ka seda, et inimesed hakkavad tarbima ebaseaduslikult

toodetud või välisriigist toodud alkoholi. Tais teostatud uuringu käigus selgus, et kuus kuud peale esialgse alkoholiaktsiisi kehtestamist kasvas ebaseadusliku alkoholi tarvitanud inimeste arv. Need inimesed jagunesid kahte gruppi: 1) ühed on varem ebaseadusliku alkoholi tarvitanud ja siis hakkasid veelgi rohkem tarvitama; 2) teised olid esmakordselt ebaseadusliku alkoholi tarvitanud inimesed. (Chaiyasong, *et al.*, 2011, p. 93)

Kõik ei pruugi hakata jooma ebaseaduslikku alkoholi. Mõned seadusekuulekad inimesed võivad otsida teisi lahendusi. Kõrgete alkohoolsete jookide müügihindade tõttu suundub võimalusel suur osa tarbijatest ostma alkoholi sealt, kus alkoholitoodete jaehinnad on odavamad ning kaup on seetõttu kättesaadavam. Selles lõputöö teoorias keskendutakse palju alkoholiaktsiisi mõjule tarbijatele, kuna just tarbija käitumine mõjutab alkoholi tootjate ja müüjate äritegevust ning täpsemalt nende kasumeid-kahjumeid. Seoses kõrgete alkoholiaktsiisi hindadega otsivad inimesed võimalusi, kust saada alkoholi odavamalt. See võib põhjustada seda, et tarbijad hakkavad käima oma riigi naabrusriikides (juhul, kui sealsed alkoholiaktsiisid ning tulenevalt ka sellest alkohoolsete jookide jaehinnad on madalamad) alkoholi ostmas ning sellisel juhul tegemist on piiriülese kaubandusega.

Traditsioonilised eeskirjad näevad ette, et aktsiisi kogumine käib selles riigis, kus tootja, kes võib olla ka müüja, on füüsiliselt olemas. Piiriülese kaubanduse puhul kannatavad eelkõige riigi eelarve ja alkoholitootjad, sest makstud alkoholiaktsiis jääb sinna riiki, kus ost on sooritatud. (Yang, *et al.*, 2017, p. 22) Kui võtta vaatluse alla Eesti, siis 2017. aasta kehtivate alkoholi aktsiisimäärade tõttu toimub piiriülene kaubandus suures ulatuses Lätiga. Eesti riigil jääb saamata suur osa alkoholiaktsiisidest. Seetõttu kaotavad eesti alkoholitootjad oma kliente ja seega tekib neil ka teenimata kasum Eestis. (Trasberg, 2012, p. 2)

Piirikaubanduse ja ebaseadusliku alkoholi tarbimise kõrval on veel mõned nõrgad kohad, kui alkoholi aktsiisimäärade kehtestamisega käitutakse valesti. Aktsiisipoliitikat rakendatakse enamasti riigieelarve täitmiseks ning alkoholi tarbimise piiramiseks. Mõned uuringud näitavad, et kõrged alkoholi aktsiisid ei vähenda noorte ja täiskasvanute joomise sagedust ega vii joomise kogust miinimumi. Kuid see ei tähenda, et alkoholi hinnad ei ole olulised. Tähtis on alkohoolsete hindade kasv, mis on tingitud riigi poolt alkoholiaktsiisi tõstmisest. Just pidevalt kasvavad hinnad ei mõjuta negatiivselt noorte ja täiskasvanute joomise otsuseid. (Nelson, 2008, p. 102) Alkoholi aktsiisimäärade tõstmise tõttu, võivad tarbijad asendada kõrge kvaliteediga või hinnaga kaubad vähe kvaliteetsemate ja madalamate hindadega kaupade vastu. Seda tehakse selleks, et säilitada suurem tarbimistase ja nõuda üleminekut madalamatele aktsiisimääradele (Chiou & Muehlegger, 2014, p. 622).

Alkoholsete jookide nelja kategooria ehk õlu, siidri, veini ja kange alkoholi uuringu käigus selgus, et alkoholiaktsiisi rakendamisel ootused ei vasta reaalsusele. Peale alkoholiaktsiisi kehtestamist on odavamate alkoholsete jookide hind madalam, kui oli oodatud ning kallimate alkoholsete jookide puhul on hind peale maksustamist kõrgem, kui oli oodatud. Seega suurem risk kahjustada ennast alkoholi tarvitamisega ja osta odavamat alkoholi on alkoholikutel ning eriti nendel, kelle sissetulekud on madalad. (Ally, *et al.*, 2014, p. 2001) Inimesed hakkavad ostma ja tarvitama odavamat alkoholi, mis on lihtsamini kättesaadav ning üldjuhul on ka kehvema kvaliteediga. Tootjate vaatenurgast on selline olukord jagatud kaheks. Ühed on need, kes müüvad kallimat (lähtudes turuhindadest) alkoholi ning seetõttu võivad väheneda nende müügikäibed ning teised, kes müüvad odavamalt, nende müügikäibed võivad just suurenedada.

Vaatamata sellele on veel palju teemasid alkoholi alkoholiaktsiisi asjakohase vormi ja ulatuse kohta. Kuid ikkagi suurte väliskulude tõttu eksisteerib usaldusväärne teoreetiline alus alkoholiaktsiisimäärade kehtestamiseks (Fogarty & Jakeman, 2011, p. 388). See väide on tõene, kuna tänu alkoholiaktsiisile on alkoholitoodete hind kõrgem kui see võiks olla ilma maksustamiseta ning sellisel juhul oleks alkoholi tarbimine arvatavasti suurem. Tootjate vaatenurgast oleks selline olukord kasulik, kuna müük kasvaks ning üldjuhul kasvaksid ka kasumid. Kuid alkoholiaktsiis ikkagi eksisteerib ja on ka kasutusel ning selle peamine eesmärk on ikkagi tarbimise piiramine inimeste tervise hoidmiseks.

Paljud riigid üritavad muuta oma alkoholiaktsiisi maksusüsteemi, kõrgendades aktsiisimäärasid. Poliitikakujundajad arvavad, et see muudab tarbijate käitumist, kuid siis muutub maksustamise süsteem hoopis väheproduktiivsemaks. (Yamachika, 2010, p. 33) See on tingitud sellest, et kehtib vastastikune mõju alkoholiaktsiisi ja tarbimise puhul. Tuginedes maksustamise teooriale, eeldavad paljud uuringud, et maksud kantakse ikka üle tarbijatele. Sellisel juhul toimib järgmine süsteem: 1%-lise maksu suurenemisega kaasneb 1%-line hindade proportsionaalne kasv. (Ally, *et al.*, 2014, p. 1994) Mõistlik aktsiisimäär ei pruugi halvasti mõjuda tootjate kasumitele.

Alkoholiaktsiisi süsteeme on mitu, kuid ei ole olemas kõige tõhusamat, et oleksid mõlemad eesmärgid täidetud maksimaalselt. Näiteks Ühendkuningriigis poliitikute seas käisid arutelud uuest maksusüsteemist. Oleks vaja rakendada sellist maksupoliitikat, kus oleksid väikse müügihinnaga alkohoolsed joogid alkoholiaktsiisist vabastatud. Selline maksupoliitika oleks ebaefektiivne, kuna tarbijad on näidanud, et odava alkoholi ost on kalli alkoholi ostust ülekaalus. (Ally, *et al.*, 2014, p. 1995) Selline ettepanek võib-olla oleks meelepärane tootjate jaoks, sest alkoholi kaupade jaehinnad aktsiisita oleksid madalamad ning alkohol rohkem kättesaadavam. Sellest tuleneb ka suurem nõudlus alkoholitoodete järgi.

Tuginedes eespool olevale teooriale, mis räägib alkoholiaktsiisist ja selle mõjudest, võib öelda, et alkoholi tootmine on väga tähtis tööstusvaldkond. Tänu sellele on töökohti miljonitele inimestele ning alkoholi tootmine toob sissetulekuid paljudele inimestele ning täidab riigieelarvet. Registreeritud alkoholitootjate arv Euroopa Liidus on piiratud. Tavaliselt esindavad teatud tüüpi alkoholitootjate huve hästi organiseeritud alkoholitootjate ühendused ning need rühmad tekitavad hüpoteetiliselt regulatiivset konkurentsi. (Trasberg, 2012, p. 6)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et alkoholiaktsiis on tarbimismaks, mida Eestis reguleerib alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisiseadus. Alkoholiaktsiisil on kaks kindlat eesmärki. Üks eesmärk on täita riigikassat ning teine eesmärk on piirata alkoholsete jookide tarbimist. Alkoholi ületarbimine võib viia haigusteni ja halvemal juhul ka surmani. Oluline on see, et alkoholiaktsiiside kehtestamisel oleksid analüüsitud kõik tagajärjed. Liiga kõrged alkoholiaktsiisid sunnivad tarbijaid ostma odavamalt (vähe kvaliteetsemat) alkoholi või ostma sealt (üldjuhul riigi väljastpoolt), kus alkoholi hinnad on madalamad. Liiga madalad alkoholiaktsiisi määrad võimaldavad lihtsamini kätte saada seaduslikku alkoholi. Nagu on ka varem mainitud, alkoholi tootjate kasumid sõltuvad väga palju tarbijate käitumisest. Kui ostjate arv väheneb, siis väheneb ka müük seega nõudlus alkoholi tootmise järgi.

1.2 Alkoholiaktsiisi mõju tootjate kasumitele majandusteoreetilisest vaatenurgast

Mis on alkoholiaktsiis ja mis on tema eesmärgid ning mõjud, on eelnevas alapeatükis lahti selgitatud. Kuid seda teemat käsitledes on vaja läheneda ka majandusteoreetilisest vaatenurgast. Seda on vaja selleks, et saada aru, kuidas alkoholiaktsiisid mõjutavad tootjate kasumeid/kahjumeid. Kas üldsegi sõltuvad alkoholsete jookide tootjate puhaskasumid alkoholi aktsiisimäärade suurusest või siiski mitte.

Tootjad kannavad seaduslikku koormust. See tähendab seda, et tootjad koguvad tarbijate poolt makstud alkoholiaktsiisid ning seaduse järgi nii-öelda annavad neid üle riigile. Tarbijad omakorda kannavad hoopis majanduslikku koormust. Alkoholi aktsiisimäärad on tingitud paljudest kriteeriumidest. Suures osas sõltuvad alkoholi aktsiisimäärad majanduslikust olukorrast riigis. Tarbijad on need, kes kannavad rohkem majanduslikku koormust. (Shang, *et al.*, 2018) Majanduslikud teooriad väidavad, et aktsiisi elastsus on nii turu struktuuri, nõudluse kui ka pakkumise tingimustest sõltuv (Tiller, *et al.*, 2013, p. 702). Kui riigis on kriis, siis ei ole otstarbekas kehtestada kõrgeid aktsiisimäärasid. Selline käik just halvendab riigi majandusliku olukorda, sest kriisi ajal SKP (sisemajanduse koguprodukt) on väga madal, võrreldes heade aegadelega.

Alkoholiaktsiisi tõus mõjub negatiivselt nii piirikaubandusele kui ka tootjate konkurentsivõimetele. See toob endaga kaasa riigisisese kaubanduse halvenemise ning mõjub negatiivselt ka tootjate müügitulemustele. Põhjus on selles, et tarbijad ostavad alkoholi sealt, kus on alkoholi tootmine ja müük odavam. (Toiduliit, 2017, lk 10) Kõik oleneb alkoholi aktsiisimäära suurusel. Kui aktsiisimäär kasvab ainult mõne protsendi võrra, siis tarbijad väga ei tunne alkoholitoodete hindade muutust. Kui aga näiteks alkoholi aktsiisimäär võrreldes eelmisega on kasvanud 50% võrra, siis on selgelt näha tarbijate käitumise muutust. Sellises olukorras võib nõudlus väheneda, kuigi mitte alati.

Tuginedes teooriale ning tuues näite Eesti Vabariigi kohta, siis 2018. aastal läbiviidud uuringus selgus, et võrreldes 2017. aastaga on suurenenud alkohoolsete jookide ost Lätist 66% võrra ning samal ajal on Eestis suletud 40 väikekauplust. Alkoholiaktsiisi tõstmise tagajärjel on riigieelarvesse laekunud märksa vähem alkoholiaktsiisi, seega on riik jäänud saamata tuludest. Kui riik ei saa piisavalt tulusid aktsiisist võib järeldada, et müügimaht on langenud. Praegused alkoholiaktsiisi määrad Eestis on konkurentsivõimelistest väljas. Sellest lähtuvalt võib oletada, et alkoholiaktsiisi tõus mõjub negatiivselt ka alkoholi tootjate puhaskasumitele. (Sillamaa, Liiva, 2018) Alkoholi aktsiisimäärade kasv mõjutab alkohoolsete jookide hindu ning nõutavat kogust. Siit tulenevalt langeb tootjate konkurentsivõime, mille tõttu alkohoolsete jookide tootjad on nõus suurendama oma kulusid ja vähendama tootmisest saadud puhaskasumeid.

Majanduslikust vaatenurgast on alkohoolsed joogid tarbekaubad. Alkoholiaktsiisid ja muu avalik poliitika, mis mõjutab alkoholi hinda, võib mõjutada alkoholi nõudlust. Konkurentsivõimelise tööstuse puhul, millel on püsivad keskmised tootmiskulud, võiksid kanda maksud täielikult tarbijatele üle. Majandusteadlased eeldavad, et ühe sendine maksumäär peaks tooma kaasa ühe sendise hinnatõusu. (Koutsoyiannis, 1991, pp. 169-170) Juhul kui tõuseb alkoholiaktsiis, tõusevad ka alkoholi jookide müügihinnad. Tarbijad tunnevad seda ja näevad hindade muutumist. See võib tuua kaasa tarbimise vähenemise, mille tõttu kannatada võivad just tootjad, sest kõrgema hinnaga nõudlus väheneb, kuid pakkumine jääb kas samaks või kasvab. Tootjad planeerivad müüa rohkem.

Alkoholiturul on nii positiivsed kui ka negatiivsed küljed. Negatiivsed küljed seisnevad selles, et nagu oli ka varem mainitud- alkoholi joores olevad inimesed võivad tekitada miljonites kahjusid (näiteks lõhkuvad riigi vara, tapavad inimesi, haigestuvad ise). Positiivsest küljest vaadates, toob alkoholiturg riigieelarvesse miljoneid tulusid alkoholiaktsiisidena ning alkoholitööstus on paljudele inimestele töökohaks. Alkoholiaktsiisi üritatakse rakendada selliselt, et see hoiaks üritatakse teha nii-öelda seadeks, mis hoiaks tasakaalus kasumid ja kahjud. Jälle kui minna tasakaalust välja, siis liiga kõrgete alkoholi aktsiisimäärade tõttu algab kauplemine illegaalse

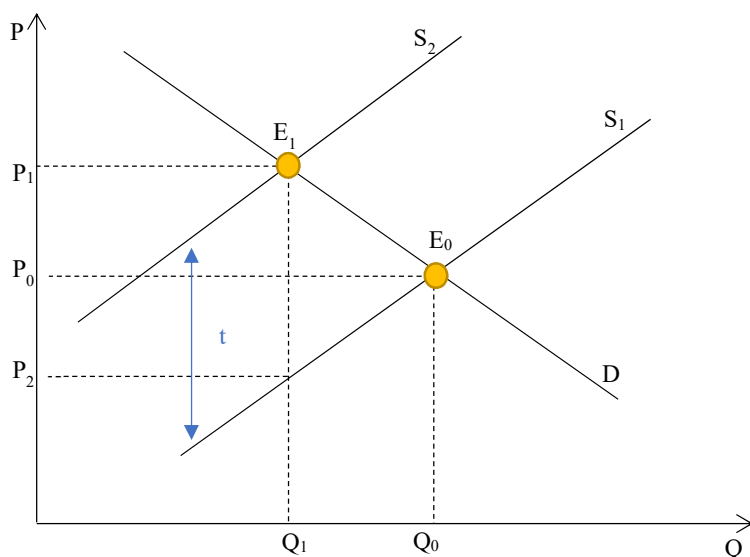
alkoholiga, mille mõju riigieelarvele, tootjatele ja üleüldse turuolukorrale on negatiivne. (Strateičuks, *et al.*, 2011, p. 6)

Kõrgete alkoholi aktsiisimäärade tõttu kasvavad alkoholi hinnad, mis ainult hoogustavad piirimajandust. Paljud inimesed hakkavad soetama endale nii alkoholi kui ka teisi aktsiisiga maksustatavaid tooteid teisest riigist. Eriti võib see väga halvasti mõjuda piiriäärsetes asulates tegutsevate ettevõtjatele, sest väikse käibe tõttu hakatakse sulgema poode ning koondama ka inimesi, mis on majanduslikust vaatenurgast negatiivne mõju. (Toiduliit, 2017, lk 8)

Alkoholiaktsiisi poliitika rakendamisel ei arvestata naaberriikide alkoholi aktsiisipoliitikaga ning sellest tulenevad omakorda teatud miinused. Kitsaskohad väljenduvad järgmises: oodata võib aktsiisiga maksustatava kauba impordi naaberriikidest ning seega kaasneb ka kodumaisete alkoholitootjate konkurentsivõimelisuse langus. Alkoholiaktsiisi poliitika rakendamise puhul tuleb fiskaalse eesmärgi ja tarbimise piiramise eesmärgi kõrval lähtuda ka ettevõtete jätkusuutlikkuse ning majanduse arengu huvidest. (Toiduliit, 2017, lk 10) Impordi asemel oleks vaja arendada just ekspordi, sest aktsiisi laekumine toimub selles riigis, kus kaup oli füüsiliselt ostetud. Eksport on lisaks kõigele üks majanduslik tegur, mis elavdab riigi majandust ja tõstab konkurentsivõimet. (Sipelgas, 2015, lk 17)

Lahja alkoholi tarbimine on levinum kui kange alkoholi tarvitamine. Kodustes tingimustes pole raske ega kallis toota lahja alkoholi. Alkoholiaktsiiside ebamõistliku tasemeni tõstmisel võib tekkida ja suurenda varimajandus. Turgudel seaduslikult tegutsevatel alkoholi tootjatel langeb oluliselt konkurentsivõimelisus võrreldes ebaausate tootjatega, kes müüvad salaalkoholi makse maksmata. Samuti on vähekvaliteetse alkoholi tarvitamise oht, millest võivad tekkida negatiivsed välismõjud, mille lahendamiseks läheb vaja lisaressurssi. (Toiduliit, 2017, lk 9)

Lähenedes teemale majanduslikust vaatenurgast on võimalik kasutada nõudluse ja pakkumise mudelit. Allpool oleval joonisel 1 on kujutatud nõudluse ja pakkumise mudel, kus P0 on tasakaaluhind enne alkoholiaktsiisi kehtestamist ning P1 on tasakaaluhind peale alkoholiaktsiisi kehtestamist. Seoses sellega on Q0 nõutav kogus enne alkoholiaktsiisi kehtestamist ning Q1 on nõutav kogus peale alkoholiaktsiisi kehtestamist. S1 näitab pakkumist enne alkoholiaktsiisi kehtestamist ning S2 näitab pakkumist peale maksu kehtestamist. D on nõudluse sire ning t on alkoholiaktsiis.

Joonis 1. Aktsiisi mõju pakkumisele (Tutor2U, 2017; autori koostatud)

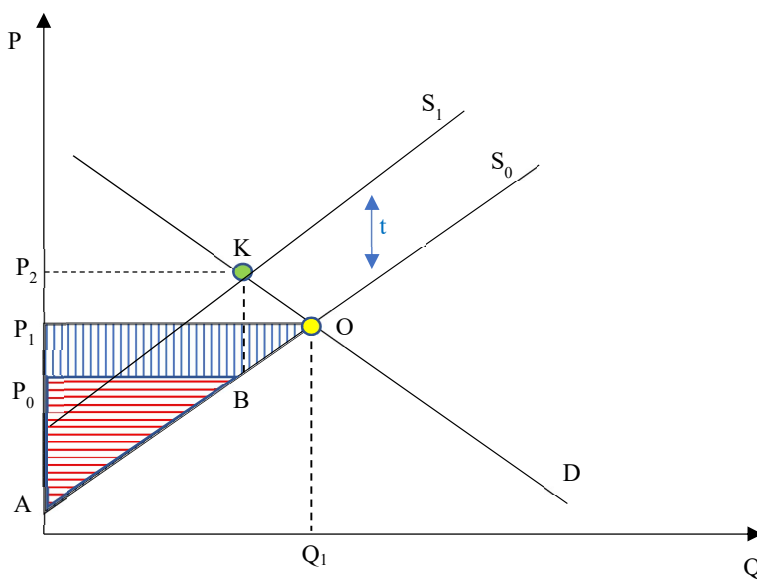
Nõudlus ja soov ei ole üks ja sama mõiste. Nõudlus on tarbijate soov koos võimalustega osta kaupa või teenust. Nõudlusseadus sätestab järgmist: tarbijad ostavad kaupa ja teenuseid madalama hinnaga rohkem, kui nad teevad seda kõrgema hinna eest. (Eesti Konjunkturiinstituut, 2005, lk 32) Pakkumine on tootja soov ja võimalus müüa erinevad kogused mingit kaupa või teenust erinevate võimalike hindadega teatud ajahetkel. (Majandusõpik gümnaasiumile, 2005, lk 40)

Nõudluse ja pakkumise kõrval eksisteerib ka selline mõiste nagu turutasakaal. Turg on tasakaalus, kui pakutav kogus vastab nõutavale kogusele teatud hinna tasemel. Kui valitsus kehtestab alkoholiaktsiisi (t) teatud kaubale, siis turutasakaal nihkub, kuna tarbija poolt makstud summa on suurem, kui tootja kätte saadud summa. Tarbija poolt makstav hind oli alguses P_0 ning peale alkoholiaktsiisi kehtestamist on tarbija poolt makstav hind P_1 . Alkoholiaktsiis tõstis turutasakaalupunkti vanast tasemest E_0 -st uuele turutasakaalupunktile E_1 , kus tarbija maksab uue hinna P_1 . Summa, mida saavad tootjad tuluna on P_2 ehk summa, mida maksavad tarbijad (P_1) miinus alkoholiaktsiis (t), mis läheb riigieelarvesse. (Brunolli, 2019)

Alkoholiaktsiisi kehtestamise tõttu kahaneb tarbijate nõutav kogus Q_0 -lt Q_1 -le. Samal ajal muutub ka turuhind ning liigub P_0 -st P_1 -le. Selline olukord turul tähendab seda, et tootjad hakkavad saama vähem kasu, kui nad on saanud enne alkoholiaktsiisi kehtestamist. Näiteks liitrine viinapudel maksis 10 eurot enne alkoholiaktsiisi kehtestamist. Valitsus kehtestas alkoholiaktsiisi määraga kaks eurot kange alkoholi ühe liitri kohta ja nüüd $t=2$ eurot. Kuna tarbija on hinnatundlik, siis tootja kehtestab uueks hinnaks 11 eurot, mitte 12. Müügist saab tootja üheksa eurot kätte, sest ülejäänud kaks eurot lähevad riigieelarvesse alkoholiaktsiisina. Turutasakaalu maht väheneb ja

turutasakaalu hind tõuseb ning lisaks on näha, et osa maksukoormusest pidi tootja enda kanda võtma. Kui aga tootja tõstaks hinda täpselt maksu võrra (ehk kahe euro võrra ja üheliitrise viina pudeli uus hind oleks 12 eurot), siis tootja ei peaks maksukoormust enda kanda võtma, kuid nõudlus kindlasti väheneks palju rohkem, kui see vähenes antud näite puhul.

Kokkuvõtvalt nõudluse ja pakkumise mudeli kohta saab teha järelduse, et madalama hinnaga on nii nõutav kogus kui ka pakkumine suurem. Sest mida rohkem tarbijad vajavad, seda rohkem nad soovivad ja suudavad osta ning sellest tulenevalt on nõus ka tootjad tootma ja müüma rohkem. Alkoholiaktsiisi kehtestamisega pakkumine väheneb ning seega väheneb ka tootjate müügikäive, mis omakorda mõjub negatiivselt tootjate kasumitele.

Joonis 2. Aktsiisi mõju tootja hinnalisale (Hutchinson, 2016; autori koostatud)

Joonisel 2 on kujutatud tootja hinnalisa mudel. Tootja hinnalisa on konkurentsivõimelise tasakaaluhinna ja pakkumiskõvera vaheline ala. Teisisõnu tootja hinnalisa on võrdne tarbija makstud summa, millest lahutatakse tootmiseks tehtud kulud (mida näitab pakkumiskõver). Tootja ülejääk on erinevus sellest, kui palju on tootja valmis tootma ning kui palju ta müügist saab. Seda ülejääki võib nimetada ka hüvitiseks, mida saab tootja turul müüdud kauba eest. Lihtsamalt öeldes tootja hinnalisa on tootja kasum, mida ta saab müügist. Tootja hinnalisa muutub siis, kui muutub kauba hind. Iga tootja tahab suurendada oma tootja hinnalisa, aga selleks on vaja müüa kaupa kõrgemate hindade eest. Seega ei ole võimalik tootjatel oma hinnalisa tõsta, sest kõrgemate hindade juures nõudlus kauba järgi väheneb või üldsegi kaob. (Oras, 2015, lk 19 ref Stiglitz, 2005, lk 450)

Esimene inimene, kes tõi välja kontseptsiooni “tootja ülejääk” ehk teisisõnu tootja hinnalisa oma raamatus *Principles of Economics*, oli Inglismaa ökonomist Alfred Marshall. Edasi hakati arendama seda teemat ning nüüdisajal selline väljend on rohkem tuntud kui tootja hinnalisa. (Marshall, 2018)

Tootja hinnalisa väljendub järgmises: kogutulust tuleb lahutada muutuvkulu. Tegemist sellisel juhul on ainult muutuvkuludega, püsikulud ei võeta arvesse ning selle pärast tootja hinnalisa ja kasumi vahel ei saa panna võrdusmärki. (Mishan, 1968, p. 1269)

Joonisel 2 on märgitud horisontaalsete ja vertikaalsete joontega kaks tootja hinnalisa olukorda. Hind P_1 on liitri viinapudeli hind enne alkoholiaktsiisi kehtestamist. Hind P_2 on liitri viinapudeli müügihind peale alkoholiaktsiisi kehtestamist kaubale. P_0 on hind, mida tootja lõpuks kätte saab müügist tuluna. Punkt O on esialgne turutasakaal enne maksustamist. Punkt K on uus turutasakaal peale maksustamist. KB on vahemik, mida peab tootja alkoholiaktsiisina riigile ära maksma.

Eelmise näite põhjal, kus esialgne liitri viinapudeli hind oli 10 eurot (P_0), on tootja hinnalisa ala (enne aktsiisiga maksustamist) märgitud nii siniste kui ka punaste joontega. ja see ala väljendab tootjate kasumit. Selle hinna juures tootjal oli suurem hinnalisa, kui see oli peale täiendava alkoholiaktsiisi kehtestamist kaubale. Peale alkoholiaktsiisi kehtestamist oli liitri viinapudeli hind 11 eurot (P_1), mis tähendab seda, et lisandunud alkoholiaktsiis alandab ettevõtte saadavat kasumit. Esialgne ettevõtte kasum oli ala AOP_1 . Pärast seda, kui kehtestati alkoholiaktsiis määraga kaks eurot liitri kohta, on ettevõtte kasumi alaks kolmnurk ABP_0 (punaste joontega viirutatud ala) ning seega tootja hinnalisa on vähenenud. Kui liitri viinapudeli tootmisel tootja hinnalisa on näiteks kaks eurot, siis kahe pudeli tootmisel on tootja hinnalisa juba 1,5 eurot.

Olenemata sellest, kas tarbijad võivad hästi või halvasti kohaneda uute hindadega, igal juhul maksude tõstmine mõjub negatiivselt olukorrale. Ettevõtjad on nõus toota iga hinna korral sellise punktini, mille juures on hind võrdne piirkuluga. Piirkulu on ühe täiendava tooteühiku tootmise lisa tootmiskulu. (Oras, 2015, lk 19 ref Stiglitz, 2005, lk 692)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et majandusteoreetilisest vaatenurgast on tähtis arvestada nõudluse ja pakkumise mudeliga. Kui alkoholi aktsiisimäärade tõttu alkoholitoodete hinnad on kasvanud, siis tuleb arvestada sellega, et kaasneda võib nõudluse vähenemine. Samuti hakkab suurenema piirikaubandus ning kodumaale importimine eksportimise asemel. Tootjad sellises olukorras kaotavad osa tootja hinnalisast.

1.3 Alkoholiaktsiisi õiguslik keskkond Eestis

Alkoholiaktsiisist on juba palju kirjutatud, kuid eelkõige alkoholiaktsiise kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadusega ning seda rakendatakse õiguslikul alusel. See tähendab seda, et kindlasti on vaja esile tuua kõik alkoholiaktsiisiga seotud õigused ja kohustused ning alkoholiaktsiisimäärad, mis on tegelikult kõige tähtsam.

Alkoholiaktsiisi määrasid reguleerib ja paneb paika kõik sellega seotud õigused ning kohustused alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (edaspidi ATKEAS). Alkoholiaktsiisi teema seaduses hakkab peale alates 46-st paragrahvist ning algab alkoholi aktsiisimääradest. ATKEAS-st saab leida palju vajalikku informatsiooni alkoholiaktsiisi kohta, mida tuleb teada tootjatel alkoholi tootmisel ja selle vabaringlusesse lubamisel (Alkoholi, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Lisainformatsiooni alkoholi kohta saab leida alkoholiseadusest. (Alkoholiseadus, 2002)

Kuna Eesti on Euroopa Liidu liikmesriik, siis kehtivad teatud reeglid, millest poliitikud peavad kinni pidama Eesti seaduste kehtestamisel ja muutmisel. Seega tulenevalt Euroopa Liidu õigusest on vaja kehtestada alkoholiaktsiis teatud kaupadele nagu näiteks alkohol, tubakas, kütus ja elekter. Tänapäeval kehtib Eestis ühtne alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, kuid on olnud aegu, millal igale kaubale on kehtinud eriseadused. (Lehis, 2012, lk 25-26)

Lähtudes Euroopa Liidu õigusest: kõik alkohol on vaja maksustada aktsiisiga. See kehtib Eestis toodetud, Eestisse imporditud teistest liikmesriikidest ning Euroopa Liidu välisriikidest (kolmandatest riikidest) alkoholile. Eestis toodetud ja Eestisse imporditud alkoholi aktsiisi maksjad on erinevad, sest tootmise puhul maksab alkoholiaktsiisi aktsiisilaopidaja ning importimisel maksab alkoholiaktsiisi registreeritud alkoholi vastuvõtja või siis importija ise. Tähtis on eristada aktsiisilaopidajat registreeritud kauplejast. Peamine vahe seisneb selles, et aktsiisilaopidajal on õigus ladustada ning kaup kasutusse laost välja saata. Registreeritud kaupleja on aga piiratud õigustega, mis väljendub selles, et temal puudub õigus ladustada kaup alkoholiaktsiisi maksmata. Selline süsteem toimib selleks, et tootjatel oleks võimalus toota aktsiisikaupa ning maksta aktsiise hiljem, kui kaup liigub aktsiisilaost välja vabaringlusesse ehk kasutusse. (Maksu- ja Tolliamet, 2018)

Peaaegu kõik riigid maksustavad alkohoolsete jookide tarbimist. Maksustamismäärad ja kasutatud maksustamisvahendid varieeruvad siiski riikide vahel (Anderson, 2010, p 215). Enamus Euroopa Ühenduses olevaid riike rakendavad alkoholi aktsiisimäärasid vastavalt alkoholi kangusele (Powell, 1988, pp. 973-974). Mida suurem on alkoholi kangus, seda kõrgem on ka aktsiisimäär ehk alkoholiaktsiisi kehtestamine igale alkoholi liigile on individuaalne. 2010. aasta Austraalia

kaasuse põhiselt oli tehtud järeldus: määrata alkoholiaktsiisi alkoholsetele jookidele vastavalt kangusele on kõige õiglasem ja efektiivsem meetod. Selles uuringus nimetatakse sellist lähenemist ing k *volumetric tax*, mis selgelt näitab, et tegemist on kangusest võetava aktsiisimääraga. (Fogarty & Jakeman, 2011, p. 387) Teoreetiliselt tähendab see seda, et mida suurem on alkoholse joogi kangus, seda suuremad on ka tekitatavad väliskulud. Tuginedes selle teooriale, kangetel alkoholsetel jookidel peavada olema kõrgemad alkoholi aktsiisimäärad, kui nad on lahjatel alkoholsetel jookidel.

Tabel 1. Alkoholi aktsiisimäärad (eurodes) aastatel 2013-2017 (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002; autori koostatud)

TOODE	2013	2014	2015	2016	2017	Ühik
Õlu	6	6,28	7,22	8,30	15,52	etanoolisisaldus ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris
Kääritatud jook või vein, mille etanoolisisaldus on ≤ 6 vol	34,97	36,71	42,22	48,55	77,44	hektoliiter
Kääritatud jook või vein, mille etanoolisisaldus on >6 vol	80,64	84,67	97,37	111,98	123,18	hektoliiter
Vahetoode (etanooli sisaldus on üle 1,2 % kuni 22% k.a)	172,20	180,81	207,93	239,12	263,03	hektoliiter
Muu alkohol	15,65	16,43	18,89	21,72	23,89	etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris

Selles alapeatükis nimetatud hektoliiter on mahuühik ning üks hektoliiter on võrdne 100 liitriga (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002).

Euroopa Liidu õiguse kohaselt on kehtestatud kindlad määrad, milles on märgitud miinimum määr, mida saab rakendada aktsiisidega maksustatavatele objektidele. Eesti aktsiisimäärasid saab leida ATKEAS-st, kuid üleval autori poolt koostatud tabelis on kokkuvõtlik ülevaade nii kange kui ka

lahja alkoholi aktsiisimääradest aastate vahemikus 2013-2017. Tabelis on välja toodud iga aasta viimane jõustunud aktsiisimäär.

Õlu on üle 0,5 mahuprotsendilise etanoolisisaldusega toode. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Õlu on näiteks väga tuntud A.le.Coq Premium või Saku Originaal.

Vein on viinamarjadest toodetud ainult kääritamise teel saadud üle 1,2 mahuprotsendilise kuni 15 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega. Võib olla veel ainult kääritamise teel ilma rikastamata saadud üle 15 mahuprotsendilise kuni 18 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega toode (välja arvatud vahutav vein). Samuti veini klassifitseerimise alla kuulub ka ainult kääritamise teel saadud üle 1,2 mahuprotsendilise kuni 15 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega vahutav vein. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002).

Kääritatud jook ei ole ei vein ega õlu, vaid on üle 1,2 mahuprotsendilise kuni 10 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega toode, ainult kääritamise teel saadud üle 10 mahuprotsendilise kuni 15 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega toode; üle 1,2 mahuprotsendilise kuni 13 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega vahutav toode või ainult kääritamise teel saadud üle 13 mahuprotsendilise kuni 15 (kaasa arvatud) mahuprotsendilise etanoolisisaldusega vahutav toode. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002).

Vahetoode on toode, mis ei ole vein, õlu ega ka kääritatud jook ning mille etanoolisisaldus on üle 1,2 mahuprotsendi kuni 22 (kaasa arvatud) mahuprotsenti. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Vahetoodet kasutatakse teiste alkoholsete jookide valmistamiseks.

Muu alkohol on toode, mille etanoolisisaldus on üle 1,2 mahuprotsendi. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Muu alkoholi all on mõeldud rohkem kange alkohol (nt viin, konjak, viski).

Tabelis 1 on näha, et kõikide alkoholiliikide aktsiisimäärad iga aastaga (alates 2013) on ainult kasvanud. 2014. aastal võrreldes eelmise aastaga on iga alkoholi liigi aktsiisimäär protsentuaalselt kasvanud umbes 4,7%. 2015. aastal aktsiisimäärad on kasvanud lausa 13% absoluutselt kõikides alkoholi gruppides. 2016. aastal on tõstetud alkoholi aktsiisimäärasid ning samamoodi umbes 13% kõikide alkoholsete jookide puhul. 2017. aastal oli õlle aktsiisimäära tõstetud peaaegu 47%, mis on kõige suurem kasv viie aasta jooksul kõikide alkoholiliikide seas. Kääritatud joogi või veini, mille etanoolisisaldus on väiksem või võrde 6 mahuprotsendiga, aktsiisimäär kasvas 37% võrra.

Kuid kääritatud joogi ja veini, mille etanoolisisaldus on üle kuue mahuprotsendi, samuti vahetoode ja kange alkoholi aktsiisimäärad on kasvanud ainult 9% võrra.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Eestis maksustatakse alkoholiaktsiisiga kõiki alkohoolseid jooke. Vastavalt klassifitseerimisele on igal alkoholiliigil oma aktsiisimäär. Kõik alkoholi aktsiisimäärad saab leida ATKEAS-st. Analüüsides autori koostatud tabeli selgus, et alates 2013.aastast kuni aastani 2017 on kõikide alkoholiliikide aktsiisimäärad aina kasvanud. Eristada sellest nimekirjast võib õlle aktsiisi, mis 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga on kasvanud peaaegu poole võrra ehk umbes 47%. Sellist järsu suure aktsiisimäära kasvule võivad tarbijad väga tundlikult reageerida ja otsida alternatiivi kodumaisele kõrge hinnaga õlule.

2. ALKOHOLSETE JOOKIDE TOOTJATE KASUMLIKKUS 2013-2017

2.1 Ülevaade metoodikast ja uuringusse kaasatud tootjatest

Teine osa on empiiriline, kus analüüsitakse kümne alkoholi tootjate kasumiaruandeid aastast 2013 kuni aastani 2017. Kõik kaheksa kasumiaruannet ja kaks majandusaastaruannet (Saku Õlletehase AS-il ei olnud eraldi esitatud kasumiaruandeid 2015. ja 2016. aastate kohta) on alla laetud e-äriregistrist 05. veebruaril 2019. aastal (Äriregister, 2017). Täpsemalt 2.2 alapeatükis analüüsitakse kange alkoholi tootjate (Altia Eesti AS, Liviko AS, Remedia AS, Estonian Spirit AS, MOE OÜ) kasumiaruannetes (müügikäive, puhaskasum/kahjum, tootmiseks tehtud, tööjõu- ja mitmesugused tegevuskulud) toimunud muutusi viie aasta lõikes. 2.3 alapeatükis analüüsitakse aga lahja alkoholi tootjate (Saku Õlletehas AS, A.le.Coq, Siidrikoda OÜ, Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ, Tanker Brewery OÜ) kasumiaruannetes toimunud muutusi viie aasta jooksul.

Väikestele õlletootjatele on rakendatud soodustusi. Täpne definitsioon selle kohta tuleneb ATKEAS-st paragrahvist 46 lõikest 1: õlle aktsiisimäär on 15,52 eurot (2017. a) õlle etanoolisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Väikeõlletootja, kes tootis eelmisel kalendriaastal õlut kuni 6000 hektoliitrit, jooksva aasta algusest kalendriaasta jooksul toodetud kuni 6000 hektoliitri õlle aktsiisimäär on 50 protsenti käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud aktsiisimäärast (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Arvatavasti Tanker Brewery OÜ on väike õlletootja sellest nimekirjast, kuid see ei ole kindel, kuna ei ole saadud vastust sellelt ettevõttelt, kas nende toodetud õlle kogus vastab nõutud standarditele või mitte.

Alapeatükis 1.3 on välja toodud tabeli kujul alkoholi aktsiisimäärad 2013-2017 aastatel. Alapeatükkides 2.2 ja 2.3 lõpus on välja toodud ettevõtete tulusamad ja väheedukamad ajad kasumite poolest ning on tõmmatud paralleele alkoholi aktsiisimäärade muutustega. Eraldi on arvatud nii kange kui lahja alkoholi tootjate keskmised puhaskasumite marginaalid (puhaskasum/müügitulu*100) iga aasta kohta. Töös on neli joondiagrammi. Analüüsitakse eraldi aktsiisimäärade ja puhaskasumi marginaalide muutust perioodil 2013-2017 ning võrreldakse omavahel. Samuti analüüsitakse aktsiisimäärade ja puhaskasumite marginaalide protsentuaalset taset viie aasta jooksul ja võrreldakse omavahel.

Lõputöö praktilise osa analüüsiks valiti nii kangete alkoholsete jookide tootjaid kui ka lahja alkoholi tootjaid, sest sellise valimi puhul saab teha analüüsi ja võrdlust. Esiteks tuleb läbi vaadata ja analüüsida kangete alkoholsete jookide tootjate kasumeid/kahjumeid, müügitulud ja kulud,

teiseks lahja alkoholi tootjate kasumeid/kahjumeid, müügitulud ja kulud. Saab võrrelda lahja ja kange alkoholi tootjate analüüsi tulemusi omavahel, kuidas alkoholiaktsiisi muutused viie aasta jooksul on mõjutanud esimesi ja teisi. Lõppkokkuvõttes võib vaadata, kas oli alkoholiaktsiisi mõju kange ja lahja alkoholi tootjate kasumitele sarnane või erinev.

Valik osutus viie-aastalise vahemikku, sest selline periood on piisav objektiivseks võrdlemiseks, analüüsimiseks ja järelduste tegemiseks. Piirduakse 2017. aastaga, sest 2018. aasta majandusaastaaruandeid pole veel esitatud ettevõtjate poolt. Kuid olemasoleva perioodi põhjal saab adekvaatse pildi alkoholi aktsiisimääradest ja nende mõjudest tootjate kasumitele, sest viie aasta jooksul võib leida keskmise määra ja keskmise mõju.

Tabel 2. Kange ja lahja alkoholsete jookide tootjate asutusaastad, keskmised aasta käibed ning toodetavad jookide liigid. (Altia, 2019; A.le.Coq, 2019; E- krediidiinfo, 2018; Estonian Spirit, 2019; Äriregister, 2017; Liviko, 2019; MOE, 2019; Saku, 2019; Remedia, 2019; Siidrikoda, 2019; Tanker, 2019; Tori Siidritalu, 2019; autori koostatud)

Tootjad	Asutusaasta	Keskmine aasta käibed (miljonites eurodes)	Toodetavate jookide liigid
Liviko AS	1901	88,00	Kange ja lahja, alkoholivaba
Altia Eesti AS	1993	33,00	Kange ja lahja
Remedia AS	1992	8,00	Kange
Estonian Spirit AS	1993	1,70	Kange
MOE OÜ	2014	0,10	Kange ja lahja
A.le.Coq AS	1944	78,00	Kange ja lahja, mahlad, nektarid, karastusjookid, laste vahujoogid, proteiinijoogid, spordijoogid, energijajoogid, veed, siirupid ning kali
Saku Õlletehase AS	1991	65,00	Lahja, karastusjookid, energijajoodid ja vesi
Siidrikoda OÜ	2011	40,00	Lahja
Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ	2010	70,00	Lahja
Tanker Brewery OÜ	2014	0,30	Lahja

Kange alkoholi tootjate valimis on järgmiste tootjate ettevõtted: Altia Eesti AS, Liviko AS, Remedia AS, Estonian Spirit AS, MOE OÜ ning selles alapeatükis on välja toodud ja omavahel võrreldud nende ettevõtete müügikäibed, tootmis-, tööjõu ning mitmesugused tegevuskulud ja puhaskasumid/puhaskahjumid viie aasta vältel. Kangete alkoholsete jookide tootjate valim on moodustatud internetiallikast, kus on alkoholi tootjad ja maaletootjad ning aastakonverentsi 2018 slaidiesitlustest. (JooTargalt, 2017) Lisaks kangete alkoholsete jookide tootjatele on valitud kõige suuremad ja tuntumad lahja alkoholi tootjad ning mugavusvalimi põhimõttel parema võrdluse tekitamiseks on välja valitud mõned väikesed lahjade alkoholsete jookide tootjad.

Uurides ettevõtete tausta, tuli välja, et suurim nende seast on Liviko AS, kelle maksustatav käive keskmiselt on üle 88 miljoni eurot aastas. Altia Eesti AS on teisel kohal oma müükide järgi ning selle ettevõtte keskmine käive on 33 miljoni eurot aastas. Remedia AS on kolmas müügi käivate järgi ning selle äriühingu keskmine käive on 8 miljonit eurot aastas. Estonian Spirit AS-i käive on kõvasti väiksem, kui eelnimetatud ettevõtetel ning see on keskmiselt 1,7 miljonit eurot aastas. MOE OÜ on kõige väiksem ettevõtte kange alkoholi tootjate seas ning tema keskmine müügikäive on 100 tuhat euro aastas. (Äriregister, 2017)

Liviko AS on liidri positsioonil oma finantsnäitajate järgi ning ettevõtte vanus on juba 117 aastat (kõik ettevõtete vanused on tänapäeva seisuga arvestatud). Kuid ega äriühingu vanusest ei sõltu müügikäibed, näiteks Altia Eesti AS ja Estonian Spirit AS mõlemad ettevõtted eksisteerivad ja tegutsevad 25 aastat, kuid nende käibed kõvasti erinevad. Nendest kahest ettevõttest kauem eksisteerib Remedia AS, kelle tegutsemisaeg kulgeb juba 27 aastat ning kõige uuem ja vähetegutsenud ettevõtte on MOE OÜ, kes toodab alkoholi alles neli aastat. (e-Krediidiinfo, 2019)

Milliseid jooke need ettevõtted toodavad ja hiljem ka müüvad? Liviko AS müüb erinevaid jooke nagu näiteks kanget alkoholi (džinn, liköör, rumm, viin), lahja alkoholi (glögi ja kokteilijoogid), ning alkoholivaba jooke (energiajoogid). Altia Eesti AS toodab kanget alkoholi (viin, brändi) ning lahja alkoholi (vein). Remedia AS on keskendunud ainult kange alkoholi tootmisele ning täpsemalt toodab viina, džinni, brändi, likööri ja rummi. Estonian Spirit AS toodab viina ning oma viina jaoks toodab ka ise piirituse. MOE OÜ on küll väike ettevõtte, aga toodab nii viina, džinne kui ka õlut. Jookide valik on küllaltki lai eelnimetatud tootjatel. (Altia, 2019; Estonian Spirit, 2019; Liviko, 2019; MOE, 2019; Remedia, 2019)

Lahja alkoholi tootjate nimekiri on järgmine: Saku Õlletehas AS, A.le.Coq AS, OÜ Siidrikoda, Tanker Brewery OÜ ning Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ. Turul on kõige suurem osakaal müügikäivate poolest A.le.Coq AS-il, kelle käive keskmiselt moodustab lausa 78 miljonit eurot aastas. Peaaegu sama suur käive on Saku Õlletehase AS-il- 65 miljonit eurot aastas. Ülejäänud

kolm ettevõtet: Siidrikoda OÜ, Tanker Brewery OÜ ja Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ jäävad kõvasti alla Saku ja A.le.Coq-i taustal. Nende käibed on mõõdetavad tuhandes eurodes ehk Siidrikoda OÜ käibe moodustab 40 tuhat eurot aastas, Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ 70 tuhat eurot aastas ning Tanker Brewery OÜ keskmine müügikäive on 300 tuhat eurot aastas. (Äriregister, 2017)

Kõige kauem toodab ja müüb lahja alkoholi A.le.Coq AS, kelle tegutsemisaeg on juba 74 aastat. Teisel kohal ettevõtte tegutsemisaja järgi on Saku Õlletehase AS, mis alustas oma tegutsemist turul 27 aastat tagasi. Võrreldes A.le.Coq AS-iga ja Saku Õlletehase AS-iga on ülejäänud ettevõtted vähem eksisteerinud. Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu ettevõtte vanus on 9 aastat, Siidrikoda OÜ 7 aastat ning kõige uuem ettevõtte nende seast on Tanker Brewery OÜ, mis tegutseb alles 5. aastat. Lähtudes ettevõtte asutamisaajast võib juhtuda, et on puudu andmed varasemate aastate kohta. (e-Krediidiinfo, 2019)

Välja valitud lahja alkoholi tootjate toodete pakkumine on lai (ei piirdu ainult lahja alkoholi toidugrupiga). Uurides lähemalt viie ettevõtte tausta, selgus, et Saku Õlletehase AS toodab nii õllesid, siidreid, džinne, karastusjooke, energijajooke ja vett. A.le.Coq AS-il on palju laiem valik jooke, mida ta toodab. A.le.Coq kodu veebileheküljel pakutakse järgmisi tooteid: õlled, siidrid, lahja alkohol (glögi, džinn, kokteilid), vahuveinid, kange alkohol (viin), mahlad, nektarid, mahla joogid, karastusjoogid, active mahla joogid, laste vahujoogid, proteiinijoogid, spordijoogid, energijajoogid, aura fruit tea joogid, veed, siirupid ning kali. Siidrikoda OÜ tootmine on keskendunud ainult siidritele. Valikus on nii kuiva, poolkuiva, poolmagusat, maitsestatud talve-, maitsestatud jõulusiidrit. Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ toodab erinevat sorti siidrit ja vahuveini. Tanker Brewery OÜ tegeleb ainult õlle tootmisega. (A.le.Coq, 2019; Saku, 2019; Siidrikoda, 2019; Tanker, 2019; Tori Siidritalu, 2019)

2.1 Kange alkoholsete jookide tootjate kasumid 2013-2017

Allpool on koostatud tabel (vt tabel 3), kus on näha kange alkoholi tootjate puhaskasumid/kahjumid viie aasta lõikes ning kõik arvud on toodud miljonites. Numbrid on välja toodud viie ettevõtte kohta 2013-2017 aastate lõikes. Tabelist nähtub, et üldiselt puhaskasumi näitajad 2017. aastal märgatavalt langesid kõikides ettevõtetes. Üldjoontes kõige paremad kasumi näitajad nendes ettevõtetes olid 2014. aastal ja kõige halvemad 2015. ja 2017. aastatel. Mõned ettevõtted on läinud lausa kahjumisse, kuid mitte kõik. Esineb mitmeid erisusi, millised täpsemalt, tuleb vaadata eraldi.

Tabelis 3 on näha, et 2014. aastal on paranenud kõikide ettevõtjate puhaskasumid võrreldes finantsnäitajatega 2013.aastal. Keskmiselt kasvasid ettevõtete kasumid 1,7 miljoni euro võrra.

Juba järgmisel aastal toimus puhaskasumite langus absoluutselt kõikidel ettevõtetel (antud ettevõtetes). 2016. aastal üldjoontes kasuminäitajad paranesid, kuid mitte kõigil ettevõtetel ning aasta 2017 jälle lõppes ettevõtjate jaoks kehvemini kui eelmine. 90%kange alkoholi tootjatest olid viimastel aastatel kahjumis.

Tabel 3. Kange alkoholi tootjate puhaskasumid/kahjumid (miljonites eurodes) aastatel 2013-2017 (autori koostatud ettevõtetete kasumiaruannete põhjal)

Tootjad	2013	2014	2015	2016	2017
Altia Eesti AS	1,35	1,60	0,92	1,70	-0,66
Liviko AS	3,42	5,09	3,20	3,58	2,17
Remedia AS	0,17	0,05	-0,28	-0,25	-0,61
Estonian Spirit AS	0,05	0,07	-1,17	-1,28	-1,25
MOE OÜ	0,00	0,00	-0,04	-0,01	-0,17

Allpool olevas tabelis 4 on välja toodud kange alkoholi tootjate müügikäibed 2013-2017 miljonites eurodes. Lisaks müügikäivetele on tabeli lõpus arvatud keskmine aastane müügitulu ja kasumimarginaal kõikide ettevõtetete kohta. Nende andmete põhjal saab öelda, et üldiselt on kasumid langenud iga aastaga võrreldes eelmise aasta andmetega (tegemist on lausa kahjumitega). Keskliste puhaskasumimarginaalide järgi on lihtne vaadata, kuidas üldised kasumid ei ole paranenud. Kuid kui vaadata iga ettevõtet eraldi ja analüüsida seda, siis esineb ka erisusi.

Müügitulude muutumine on toimunud peaaegu sarnaselt puhaskasumitega, kuid esineb erinevusi. Altia Eesti AS on viiest ettevõttest müügikäivete poolest teisel kohal, nendel on küllaltki hea müügikäive. Kõige suurem kasv on toimunud Altia Eesti AS-is 2016. aastal, kui võrreldes eelmise aastaga 2015 nende müügikäive kasvas lausa 6,3 miljoni euro võrra, kuid juba järgmisel aastal toimus selles ettevõttes suur müügikäivete langus, mis on koguni 13,6 miljonit euro. Langus oli suurem kui kasv ning see võis väga halvasti mõjutada ettevõtte tulevaste aastate tegutsemist. Olemasolevate andmete põhjal on näha, et Altia Eesti AS kõige väiksem kasum on 2017. aastal, mis läks alla 30. miljoni euro. Varasemad kasumid on kõik olnud üle 30. miljoni eurot. Suurim kasum oli Altia Eesti AS-is 2014. aastal ning moodustas 37,26 miljonit eurot.

Tabel 4. Kange alkoholi tootjate müügitulud (miljonites eurodes) aastatel 2013-2017 (autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal)

Tootjad	2013	2014	2015	2016	2017
Altia Eesti AS	32,46	37,26	32,35	38,65	25,04
Liviko AS	97,73	96,24	82,45	90,93	77,42
Remedia AS	8,77	8,61	7,64	6,80	6,41
Estonian Spirit AS	0,40	1,33	2,13	2,37	2,18
MOE OÜ	0,00	0,00	-0,36	0,14	0,73
Keskmine müügitulu	27,87	28,69	24,84	27,78	22,36
Keskmine puhaskasumimarginaal	4,42%	3,09%	-8,15%	-11,30%	-18,00%

Liviko AS on absoluutne liider selles nimekirjas. Kuid ettevõtte käive alates aastast 2013 kuni aastani 2015 on langenud ning vaatamata sellele, et 2016. aastal Liviko AS käive suurenes, juba 2017. aastal see langes koguni 13,5 miljoni euro võrra ning see on ettevõtte kõige madalam näitaja viie aasta jooksul. Liviko AS suurim kasum oli 2013. aastal ning kõige väiksem kasu oli teenitud ettevõtte poolt 2017. aastal.

Remedia AS-i käive on iga aastaga vaikselt langenud. Seega suurim kasum on olnud 2013.aastal ja kõige väiksem kasum on 2017. aastal. Erinevalt kõikidest eelnimetatud ettevõtetest on Estonian Spirit AS ainus ettevõtte, kus 2016. aastal on käive kasvanud, mitte langenud. MOE OÜ müügikäibeid on raske hinnata, kuna ettevõtte esimesed finantsnäitajad suurem kui null on alates 2015. aastast. Kuid olemasolevate andmete põhjal saab öelda, et MOE OÜ kasum kolme aasta jooksul ainult kasvas. 2015. aasta lõppes neil kahjumis -36 tuhat eurot ning juba 2017. aastal oi ettevõtte kasumis, mis oli 73 tuhat eurot.

Selleks, et oleks parem analüüsida alkoholi tootjate puhaskasumite või puhaskahjumite muutuseid, on vaja võtta arvesse ka kulud. Sellisel juhul saab näha, millest on tingitud ettevõtjate kasumite

vähenev või suurenev. Kas ettevõttes olid liiga suured kulud või on ikkagi põhjuseks midagi muud nagu näiteks alkoholiaktsiis.

Tabel 5. Kange alkoholi tootjate kulud (miljonites eurodes) aastatel 2013-2017 (autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal)

Tootjad	2013	2014	2015	2016	2017
Altia Eesti AS	31,16	35,53	31,48	37,10	25,18
Liviko AS	93,48	91,79	79,40	87,10	75,17
Remedia AS	8,50	8,58	7,57	6,90	6,66
Estonian Spirit AS	1,20	2,19	2,47	2,86	2,88
MOE OÜ	0,00	0,00	0,0005	0,11	0,69

Altia Eesti AS-i kulud on muutunud korrapäraselt. Alates 2013. aastast on kulud kord kasvanud ja järgmine aasta juba langenud ning niimoodi muutusid kulud kuni 2017. aastani (kasv-langus-kasv-langus). Kõige suuremad kulud olid ettevõttes 2016. aastal koguni 37 miljonit euro ning juba järgmisel aastal olid kõige madalamad kulud viie aasta lõikes summas 25 miljonit euro.

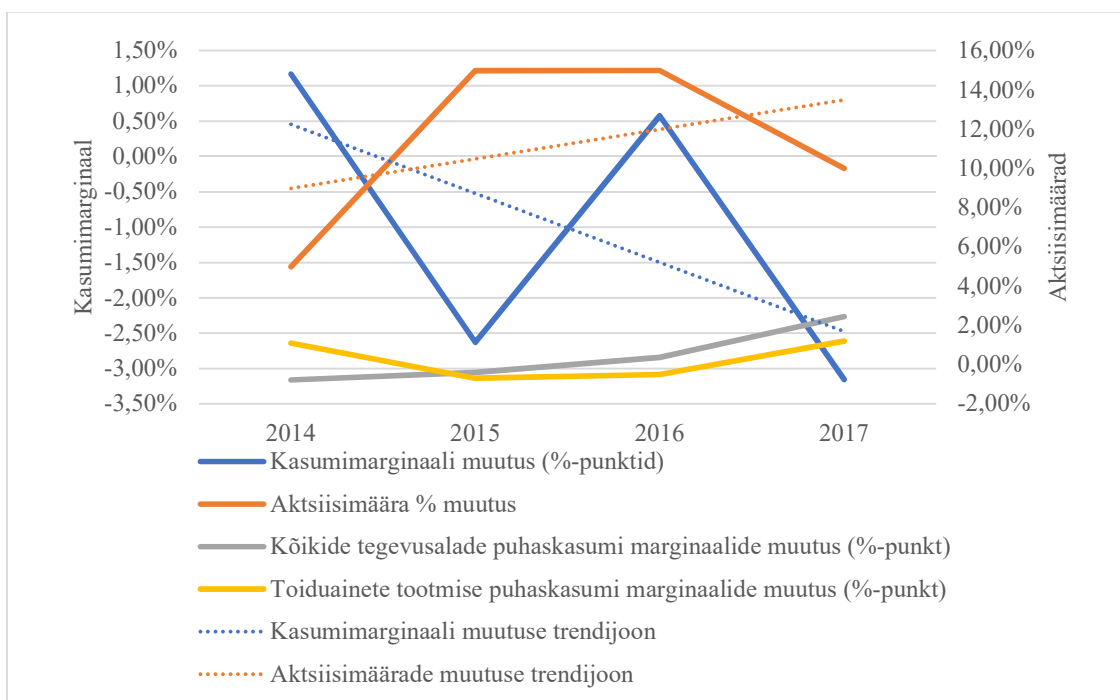
Liviko AS-i kulud on aastast 2013 langenud ning võrreldes 2014. aastaga on 2015. aastal ettevõtte tehtud kulud langenud üsna suures summas lausa 12 miljonit eurot. Kuid 2016. aastal kulud jälle kasvasid ning 2017. aastal langesid uuesti. Kõige kulukam aasta Liviko AS-i jaoks oli 2013 ning kõige vähekulukam aasta oli 2017.

Remedia AS kulud üldiselt langesid, kuid ainult 2014. aastal on kulud võrreldes 2013. aastaga natukene suurenenud. Järgmistel aastatel kulud vaikselt hakkasid langema.

Kange alkoholi tootjate kasumiaruannete põhjal saab öelda, et üldiselt aasta 2014 oli ettevõtete jaoks positiivne, sest võrreldes 2013. aastaga kõikides ettevõtetes kasvasid puhaskasumid, tulud kui ka kulud, kuid kulude kasv ei mõjutanud ettevõtete puhaskasumeid negatiivselt, sest tulud olid ülekaalus. 2015. aastal aga kahanesid peaaegu kõikidel ettevõtetel nii puhaskasumid kui ka tulud ja kulud võrreldes eelmise aastaga. 2016. aasta oli jälle tõusu aasta, kus suurem osa

ettevõtetest suurendasid oma puhaskasumid, tulud ja kulud võrreldes 2015.aastaga. Kuid võrreldes saadud kasumid aastatel 2014 ja 2016, siis 2014. aastal olid numbrid ikkagi paremad, kui need on 2016. aastal. Järgmisel aastal ehk 2017 kõikidel ettevõtetel langesid finantsnäitajad uuesti. Lühidalt võib öelda nii, et aasta 2015 oli väheedukas kõikide ettevõtete jaoks ning parimad aastad kõikide ettevõtete jaoks olid 2014 ja 2016. Kuid üldiselt on kange alkoholi tootjate kasumid alates 2013. kuni 2017. aastani ikkagi langenud.

Joonisel 3 on piltlikult näidatud, kuidas on muutunud kange alkoholi aktsiisimäärad aastatel 2014-2017 ning kuidas on sama perioodi jooksul muutunud kangete alkoholsete jookide tootjate keskmised puhaskasumite marginaalid %-punktides (puhaskasum/müügitulu). Lisaks eelnimetatud näitajatele on joondiagrammidena esitatud võrdlusgrupid. Tegevusalad kokku ja toiduainete tootmise grupid on lisatud selleks, et vaadata, kuidas oli turuolukord teistes valdkondades.

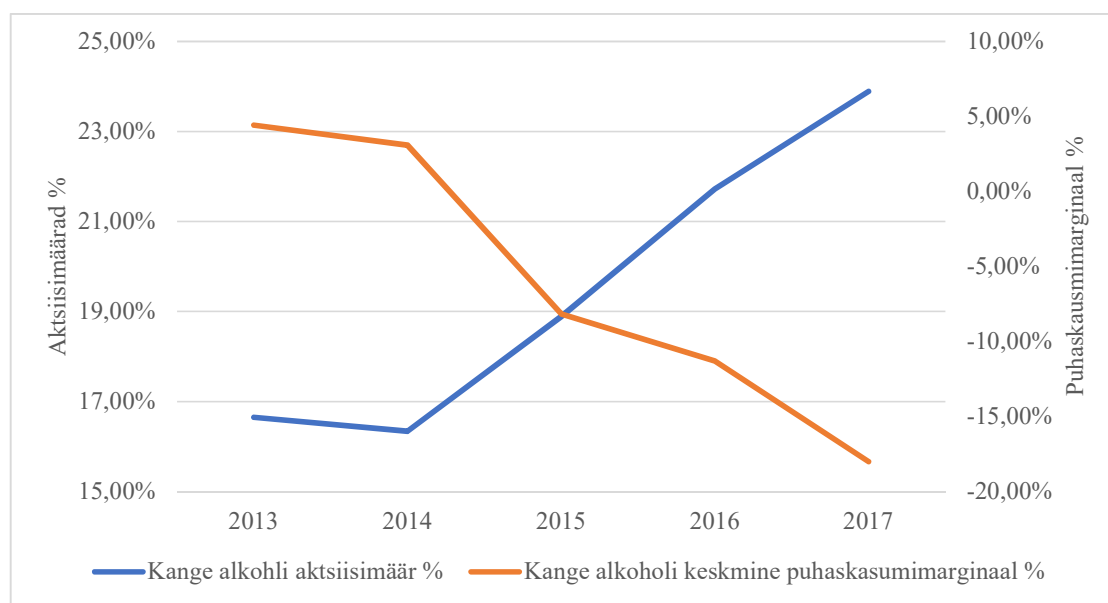

Joonis 3. Kange alkoholi tootjate puhaskasumite marginaalide (%-punktides), võrdlusgrupi puhaskasumite marginaalide (%-punktides) ja aktsiisimäärade muutused (protsentides) aastatel 2014-2017 (autori koostatud kasumiaruannete põhjal; Alkoholi- tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002 autori arvutused; Stat, 2017)

Kange alkoholi aktsiisimäärad iga aastaga ainult kasvasid. Lõputöö esimeses osas oli tehtud alkoholi aktsiisimäärade ülevaade (vt tabel 1) ning sellelt tulenevalt saab väita, et 2015. aastal oli esimene suurem kange alkoholi aktsiisimäärade tõus, mis oli lausa 13% (varem oli aktsiisimäärade tõus umbes 4,5%).

Kange alkoholi tootjate kasumite, müügitulude ning kulude analüüsisist selgus, et kõik kolm näitajad (kasum/kahjum, müügitulu, kulu) langesid 2015. aastal ning puhaskasumimarginaal oli 2014. aastal 4,8% ja 2015. aastal langes see juba 2,1%-ni. Võib järeldada, et kange alkoholi tootjate kasumid langesid 2015. aastal esimese suure aktsiisimäärade kasvamise tõttu. Võrdlusgruppide puhaskasumi marginaalide muutust peaaegu ei toimunud, see näitab seda, et majanduses ei ole olnud mingit mõjuvat situatsiooni olnud. Seega kangete alkoholsete jookide tootjate puhaskasumid ei saanud olla mõjutatud üldiste majandusolukordade muutustest.

Toetudes sellele analüüsile saab järeldada, et kange alkoholi aktsiisimäärad mõjutavad negatiivselt tootjate puhaskasumeid. Alkoholi aktsiisimäärad alates 2013. aastast kasvasid (igal aastal teatud protsendi võrra). Samuti selgus kasumite/kahjumite, müügitulude ja kulude analüüsisist, et kange alkoholi tootjate puhaskasumid langesid aastast 2013 kuni aastani 2017.

Joonis 4. Kange alkoholi aktsiisimäärad ja keskmised puhaskasumite marginaalid perioodil 2013-2017 (autori koostatud kasumiaruannete põhjal ; Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002)

Joonisel 4 on kujundatud kaks joont, mis näitavad kange alkoholi aktsiisimäärade ja tootjate keskmiste puhaskasumite marginaalide taset. Kangete alkoholsete jookide tootjate keskmised puhaskasumite määrad müügitulust ja nende muutused (vt joonis 3) on samad, seda on joondiagrammide abil näha. Tase ja muutus kahanesis mõlemad. Kange alkoholi aktsiisimäärad ja nende muutused aga erinevad. Joonisel 4 nähtub, kuidas kange alkoholi aktsiisimäärad on alates 2013. aastast ainult kasvanud. Selle analüüsi järeldus on järgmine: kange alkoholi tootjate

kasumitele on alkoholiaktsiisil negatiivne mõju. Joonisel olevad trendijooned liiguvad vastassuunas.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et alkoholiaktsiis on mõjutanud negatiivselt kangete alkoholsete jookide tootjate puhaskasumeid vahemikus 2013-2017. Tabelist 2 nähtub, et kange alkoholi tootjate kasumid on muutunud lausa kahjumiteks. Joonised 3 ja 4 näitavad selgelt, kuidas alkoholiaktsiis kasvab ülesse ja samal ajal kangete alkoholsete jookide tootjate keskmised puhaskasumite marginaalid langevad.

2.3 Lahja alkoholsete jookide tootjate kasumid 2013-2017

Allpool on koostatud tabel lahja alkoholi tootjate puhaskasumite/kahjumite kohta perioodil 2013-2017. Arvud on esitatud miljonites, kuid väikeste näitajate tõttu on mõned arvud esitatud rohkem kui kahe kohaga peale koma.

Tabel 6. Lahja alkoholi tootjate puhaskasumid/kahjumid (miljonites eurodes) aastatel 2013-2017 (autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal)

Tootjad	2013	2014	2015	2016	2017
A.le.Coq AS	13,89	14,53	14,06	13,57	12,86
Saku Õlletehase AS	2,86	4,28	0,57	2,52	4,75
OÜ Siidrikoda	0,0007	0,02	0,0009	0,003	0,04
Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ	0,03	-0,001	-0,01	0,03	0,02
Tanker Brewery OÜ	-	-	0,002	0,002	0,05

Lahja alkoholi ettevõtete kasumi näitajad on üsna suured võrreldes kangete alkoholi tootjate numbritega. See on tingitud sellest, et kõikide alkoholsete jookide müügist keskmiselt on lahja alkoholi müügi osakaal umbes 84% ning kangete alkoholi tootmise müügi osakaal kogutoodangust on umbes 16%. Üldiselt lahja alkoholi tootjatel on olnud head puhaskasumid viie aasta jooksul. Muidugi on erandeid ning neid tuleb analüüsida eraldi. (Eesti Konjukturiinstituut, 2017, lk 17)

A.le.Coq AS on kasumi teenijate poolest absoluutne liider selles nimekirjas ning tekitab väga suurt ja tugevat konkurentsi turul teistele ettevõtetele. A.le.Coq AS-il on kulgenud viieaastane periood rahulikult. Kasumid on langenud alates 2015. aastast, kuid langus ei olnud suur. Kõige madalam puhaskasumi näitaja on A.le.Coq AS-il 2017. aastal ning kõige kõrgem on 2014. aastal.

Saku Õlletehase AS-il langes 2015. aastal müügitulu umbes 4 miljoni võrra. Sellist langust on väga tunda ettevõtetes. Kuid kõik ei olnud nii halb, sest 2016. aastal olukord paranes 4-kordselt ning 2017. aastal oli ettevõtte parim finantsolukord viie aasta jooksul, kui puhaskasum oli 4,75 miljonit eurot.

OÜ Siidrikoda finantsnäitajad on väga väikesed võrreldes A.le.Coq AS ja Saku Õlletehas AS-iga. Antud andmete põhjal saab öelda, et OÜ Siidrikodal ei olnud ühtlast kasumi langust või tõusu. Alates 2013. aastast ettevõtte kasumid kord lagesid ning kord tõusid, kuid need muutused olid üsna suured. OÜ Siidrikoda tulusaim aasta oli 2017 ning kõige vähetulusam aasta oli 2013. Selline väike kasum võib-olla tingitud sellest, et ettevõtte oli loodud alles 2011. aastal.

Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ oli loodud 2010. aastal. Ettevõtte on üldiselt olnud kasumis, kuid 2014. aastal oli kahjumis summas ligikaudu üks tuhat eurot ning 2015. aastal kahjum suurenes umbes 10 tuhande euroni. Järgmistel aastatel ettevõtte jäi kasumisse. Parimad aastad kasumi poolest ettevõtte jaoks olid 2013 ja 2016.

Tanker Brewery OÜ oli loodud 2013. aastal ning sellel ettevõttel puuduvad majandusaastaruanded 2013. ja 2014. aasta kohta. Põhjus seisneb selles, et Raamatupidamise seaduse paragrahv 13 lõige kaks sätestab järgmist: raamatupidamiskohustuslase asutamisel, lõpetamisel, majandusaasta alguskuupäeva muutmisel või muul seadusega ettenähtud juhul võib majandusaasta olla lühem või pikem kui 12 kuud, kuid ei tohi ületada 18 kuud (Raamatupidamise seadus, 2002). 2015. aastal ettevõtte oli kasumis ligikaudu 20 tuhat eurot ning alla seda pole see enam langenud, vaid hoopis kasum kasvas 2017. aastal 50. tuhande euroni.

Tabelis 7 on välja toodud lahja alkoholi tootjate müügitulud. Lahja alkoholi müügitulud varieeruvad viiest tuhandest kuni 82. miljon ettevõtete raames. Suurimad müügitulud on A.le.Coq AS-il, mis olid kõikide suuremad 2014. aastal ja kõige väiksem müügitulu oli 2017. aastal. Saku Õlletehase AS-il oli väiksem müügitulu 2015. aastal ning suurim 2014. aastal. Nende kahe ettevõtte müügitulud on mõõdetavad miljonites eurodes. Kolme ülejäänud ettevõtte müügitulud on tuhandetes ja alla selle. Väiksematel lahjade alkoholsete jookide tootjatel on läinud paremini. Nende müügitulud iga aastaga on üldiselt kasvanud. Kõige suuremad kasumid kõigil kolmel ettevõttel olid 2017. aastal.

Tabel 7. Lahja alkoholi tootjate müügitulud (miljonites eurodes) aastatel 2013-2017 (autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal)

Tootjad	2013	2014	2015	2016	2017
A.le.Coq AS	81,26	81,96	77,10	76,93	73,95
Saku Õlletehase AS	71,19	71,38	59,27	61,00	61,72
OÜ Siidrikoda	0,001	0,03	0,02	0,05	0,11
Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ	0,0005	0,006	0,002	0,07	0,10
Tanker Brewery OÜ	-	-	0,13	0,33	0,49

Saku Õlletehase AS-i müügikäive on suurenenud 2014. aastal võrreldes 2013. aastaga, kuid peale seda on kogu aeg ainult langenud. Suurim müügikäive langus on olnud 2015. aastal, kui võrreldes eelmise aastaga oli müügikäive number 4,9 miljonit eurot väiksem. Suurim käive oli ettevõttel 2014.aastal, kui see ulatus 82 miljoni euroni.

A.le.Coq AS-il oli samuti 2014. aastal müügikäive kasv, kuid juba järgmisel aastal oli müügikäive langenud 12,1 miljoni euro võrra. 2016. ja 2017. aastatel müügikäive kasvas ning kõige produktiivsem aasta oli 2014.

OÜ Siidrikoda müügikäibed ei olnud stabiilsed. Ettevõtte müük kasvas 2014., 2016. ja 2017. aastatel, langust oli näha ainult 2015. aastal ja seegi ei olnud suur. Üldiselt ettevõtte oli koguaeg kasumis mitte kahjumis ning oma majandustegevust suutis viie aastaga arendada nii, et 2017. aastal müügikäive oli 100 tuhat eurot.

Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ-s kõige aktiivsem müük toimus 2014. ja 2017. aastatel summas 100 tuhat eurot. Kõige väheproduktiivsem aasta ettevõtte jaoks oli 2016, kui kasumiaruande näitajates oli müügikäive ainult 20 tuhat eurot.

Tanker Brewery OÜ kasumiaruanded on alates 2015. aastast, sest nagu oli varem mainitud, ettevõtte alustas oma tegevust alles 2013. aastal. Kasumis on olnud ettevõtte 2015. aastast 2017.aastani ning iga aastaga müügikäive kasvas 0,2 miljoni euro võrra.

Järgmisena on vaja läbi vaadata ettevõtete tehtuid kulusid. Kõik lahja alkoholi tootjad on kasutanud skeem number 1 ehk see tähendab seda, et allpool olevas tabelis 8 on arvesse võetud *COGS (cost of goods sold)* mis tähendab kauba tootmiseks tekitatud kulud, lisaks neile on võetud arvesse tööjõukulud ja mitmesugused tegevuskulud.

Tabel 8. Lahja alkoholi tootjate kulud (miljonites eurodes) aastatel 2013-2017 (autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal)

Tootjad	2013	2014	2015	2016	2017
A.le.Coq AS	63,25	61,96	59,99	58,77	57,01
Saku Õlletehase AS	63,74	64,25	54,62	54,28	55,34
OÜ Siidrikoda	0,003	0,004	0,02	0,05	0,09
Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ	0,0008	0,002	0,09	0,08	0,08
Tanker Brewery OÜ	-	-	0,17	0,36	0,42

Saku Õlletehase AS-il olid suuremad kulud 2014. aastal, mis kasvasid võrreldes eelmise aastaga ühe miljoni euro võrra. Alates 2015. aastast ettevõtte kulud kaubale, tööjõule ning mitmesugustele tegevustele langesid kõvasti- 10 miljoni euro võrra ja on langenud ka edasi, kuid juba vähema summa võrra- ainult ühe miljoni euro raames.

A.le.Coq AS kogukulud alates 2013. aastast kuni 2017. aastani on ainult kahanenud. Ettevõtte kulude langus toimus igal aastal umbes 1,5 miljoni euro võrra. Ei olnud järsku kulude kasvu ega langust ühelgi aastal.

OÜ Siidrikoda kulud 2013. aastal olid väikesed, sest ettevõtte alustas oma tegevust alles 2011. aastal. Muidugi ettevõtte pidi arenema ja laiendama end ning seega kasvasid ka kulud. Väga suur

kulude kasv toimus 2015. aastal, kui kulud on kasvanud umbes 20. tuhande euro võrra. See oli esimene järsk kulude kasv. Kuid edasi olid veelgi kulukamad aastad. Viie aastaga on OÜ Siidrikoda kulud kasvanud umbes 90. tuhande euroni.

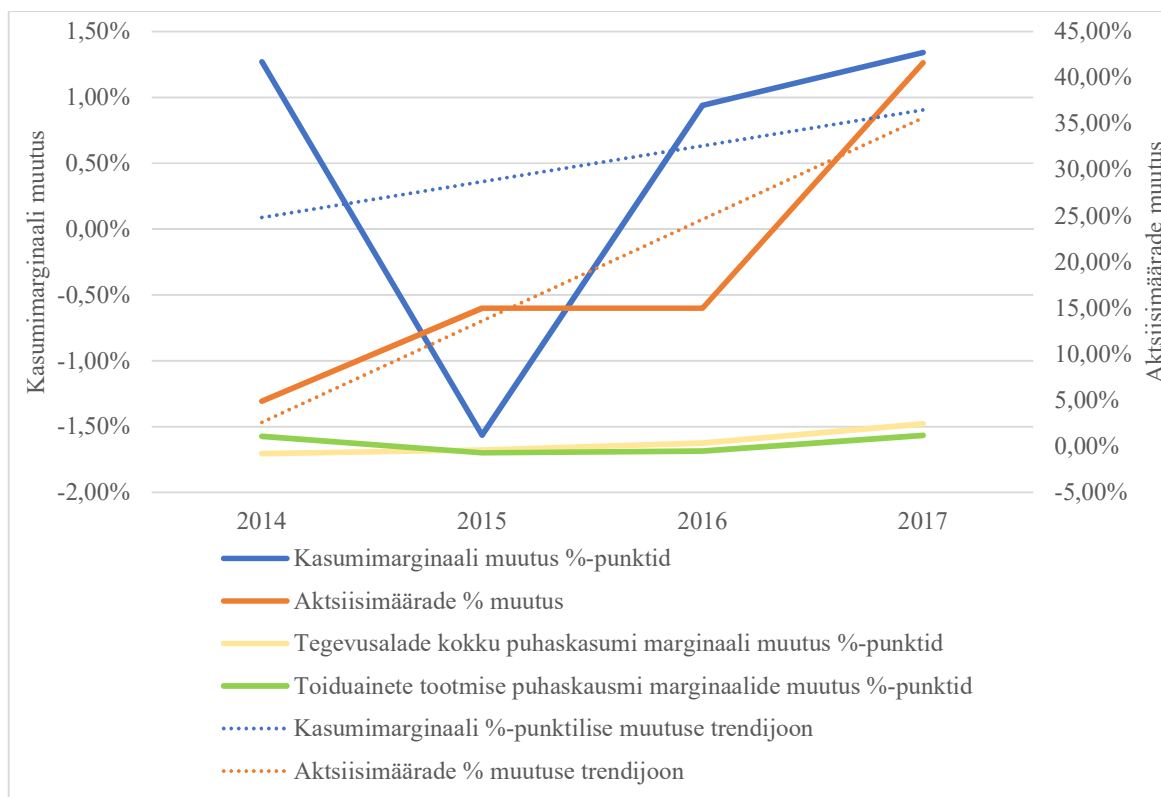
Tori Jõesuu Siidri- ja Veinitalu OÜ on sarnaselt OÜ Siidrikojale loodud enne 2013. aastat. Seega ettevõtte kulud esimestel aastatel on märksa väiksemad, kuid 2015. aastal kasvasid kulud ühest tuhandes 88. tuhandeni. 2016. aastal oli tehtud vähem kulusid, kuid 2017. aastal kulud jälle kasvasid.

Tanker Brewery OÜ-s olukord oli selline, et alates sellest ajast, kui ettevõtte hakkas esitama majandusaastaruandeid, siis neist nähtus, et kulud ettevõtte tegutsemiseks ainult kasvasid. See on ka loogiline, sest ettevõtte oli oma algusetappides ning pidi kulutama palju.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et lahja alkoholi tootjate kasumid on 2014. aastal võrreldes 2013. aastaga kasvanud. Kõikide lahja alkoholi ettevõtete jaoks oli aasta 2014 positiivne ja tulus. Kuid juba järgmisel aastal 2015 langesid kõikide ettevõtete puhaskasumid ning üks on jäänud lausa kahjumisse. Aastad 2016 ja 2017 olid pigem head, kui halvad ning saab järeldada, et kõige vähem edukam aasta lahja alkoholi ettevõtjate jaoks oligi 2015.

Üleval pool olevas joondiagrammis 5 on piltlikult näidatud, kuidas on muutunud lahja alkoholi tootjate keskmised puhaskasumite marginaalid (puhaskasum/müügitulu) ning kuidas samas ajavahemikus (2013-2017) muutus õlle aktsiisimäär. Mis puudutab alkoholi aktsiisimäärade muutust, siis graafikul on näidatud, mitme % võrra on tõstetud aktsiisimäärasid. Samamoodi on näidatud ka puhaskasumite marginaalide muutust ainult %-punktides.

Joonisel 5 on näha, et lahja alkoholi aktsiisimäärad on pidevalt kasvanud alates aastast 2013. Lahja alkoholi tootjate puhaskasumite marginaalide muutused viie aasta jooksul olid järgmised: 2014. aastal kasvas puhaskasumi marginaal 1,27 %-punkti võrreldes 2013. aastaga. Järgmisel, 2015. aastal; lahja alkoholi tootjate puhaskasumite marginaal langes 1,57 %-punkti. Järgmised kaks aastat puhaskasumite marginaalid enam pole langenud, vaid on ainult kasvanud ning 2017. aastal oli kõrgeim näit 1,34 %-punkti. Kõige tähtsam on see, et 2017. aastal lahja alkoholi keskmine aktsiisimäär on tõstetud peaaegu neljakordselt võrreldes eelmiste aastatega. Kui vaadata eraldi, siis kõige rohkem tõsteti õlle aktsiisimäära, mis 2017. aastal oli kasvanud võrreldes 2016. aastaga 47% võrra. Selline järsk aktsiisimäära tõus ei mõjutanud väga halvasti õlletootjate kasumeid, sest 2017. aastal on kõige kõrgem puhaskasumite marginaal viie aasta jooksul. Kuigi ei saa väita, et selline järsk õlle aktsiisimäära tõstmine jäigi märkamatuks, sest pole teada, kuidas on muutunud õlle tootjate puhaskasumite marginaalid 2018. aastal.

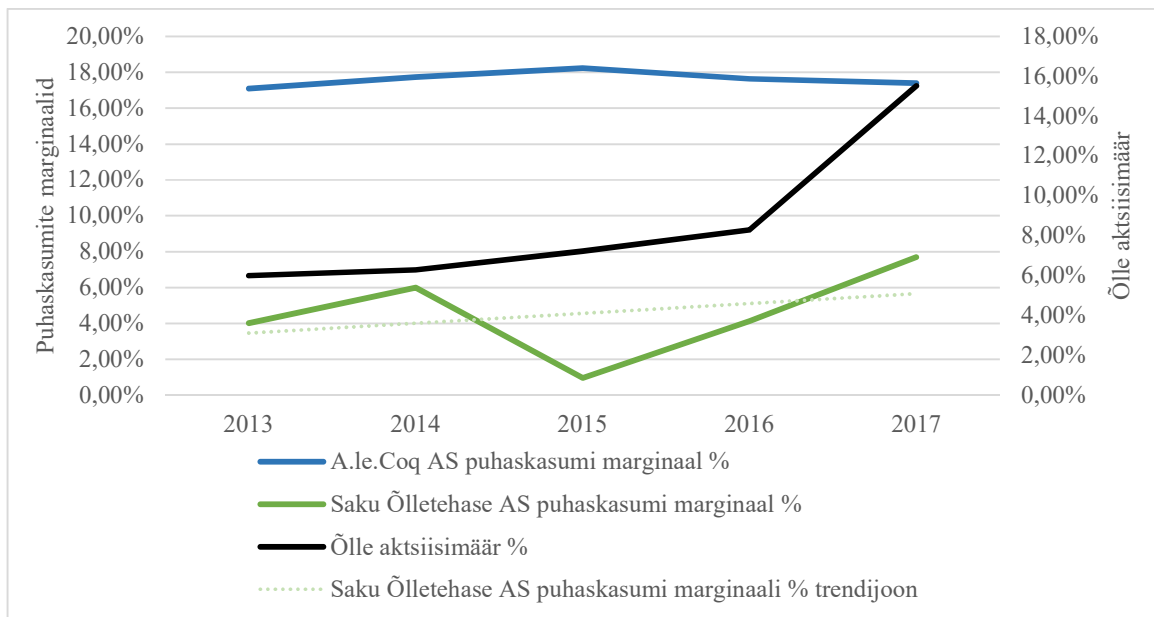

Joonis 5. Lahja alkoholi tootjate puhaskasumite marginaalide(%-punktides), võrdlusgrupi puhaskasumite marginaalide (%-punktides) ja aktsiisimäärade muutused (protsentides) aastatel 2014-2017 (autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal; Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002; Stat, 2017; autori arvutused)

Eespool oli analüüsitud joondiagramm, mis kujutas endas lahja alkoholi puhaskasumite marginaalide ja aktsiisimäärade protsentuaalset muutust viie aasta jooksul. All olevalt jooniselt 6 nähtub õlle aktsiisimäärade ja kahe õlle tootjate puhaskasumite marginaalide taset alates aastast 2013 kuni aastani 2017. Sellel joondiagrammil on eraldi välja toodud kaks suurt õlletootjat: A.le.Coq AS ja Saku Õlletehase AS ning õlle aktsiisimäärad, sest nagu oli eelmise joonise analüüsis öeldud, et just õlle aktsiisimäär on väga järsult kasvanud.

Nagu oli ka varem mainitud õlle aktsiisimäär on alates 2013. aastast kuni 2017. aastani pidevalt kasvanud. Kahe õlletootjate puhaskasumi marginaali näitajad varieeruvad siiski omavahel ning erinevad õlle aktsiisimäära pidevast tõusust. Kuid mõlema õlletootja puhaskasumi marginaalid on viie aasta jooksul kasvanud. A.le.Coq AS-i puhaskasumi marginaalid olid viie aasta jooksul peaaegu samal tasemel. Minimaalne puhaskasumi marginaal oli 17% aastatel 2013, 2014 ja 2017 ning maksimaalne kasumi marginaal oli 18% aastatel 2015 ja 2016. Saku Õlletehase AS-i puhaskasumi määrad müügitulust olid väga erinevad sellel perioodil. Kõige kõrgem kasumi marginaali protsent oli just 2017. aastal, mis oli 8%. Kõige madalam kasumi marginaal sellel

ettevõttel oli 2015. aastal, kus see moodustas ainult 1%. Joonise põhjal saab teha järeldust, et pidev õlle aktsiisimäära kasv ei toonud endaga kaasa õlletootjate kasumite vähenemist. Piiratud andmete alusel võib öelda, et alkoholiaktsiis ei mõjutanud negatiivselt õlletootjate puhaskasumeid. Võimalik, et alles 2018. aastal saavad tootjad tunda aktsiisimäära järsu kasvu.

Joonis 6. Õlle aktsiisimäärade ja kahe õlle tootjate puhaskasumi marginaalide tasemed perioodil 2013-2017 (puhaskasumi marginaalid autori koostatud ettevõtete kasumiaruannete põhjal; Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et alkoholiaktsiis ei mõjutanud negatiivselt lahja alkoholi tootjate puhaskasumeid perioodil 2013-2017. Üldiselt lahja alkoholi tootjad olid kogu aeg kasumis ehk ei läinud kahjumisse. Eelnevatest tabelite ja jooniste analüüsides selgus, et koos aktsiisimäärade kasvuga kasvasid ka lahja alkoholi tootjate kasumid. Kuna analüüs on piiratud andmetega, siis järeldus kehtib ainult valitud perioodi kohta. Kuna 2018. aasta majandusaastaruanded ei ole veel esitatud ettevõtjate poolt, siis pole võimalik uurida praegu, kuidas 2017. aasta järsult kasvanud õlleaktsiis mõjutas tootjate kasumeid tulevikus.

KOKKUVÕTE

Alkoholiaktsiis on tarbimismaks, mis on riigi poolt seadusega kehtestatud eelkõige selleks, et piirata alkoholsete jookide tarbimist. Lisaks selle regulatiivsele eesmärgile, on alkoholiaktsiisil ka fiskaalne eesmärk – koguda tulu riigieelarvesse. Alkoholiaktsiis on üks kolmest suurimast riigi tuluallikast. Alkoholiaktsiisi määrad on erinevad, kõik sõltub alkoholi liigist, kuid peamine tähelepanek on see, et alkoholi aktsiisimäärad kehtestatakse vastavalt kangusele, mitte alkoholsete jookide väärtusele või kogusele. Liiga kõrged alkoholi aktsiisimäärad võivad tekitada mitmesuguseid probleemi. Peamised suured probleemid on piirikaubandus ja ebaseaduslik alkohol.

Lõputöö aktuaalsus seisneb selles, et viimasel ajal iga aastaga alkoholiaktsiisi määrad on aina kasvanud. See on tekitanud Eesti turgudel konkurentsivõimelisuse langust. Tarbijad on väga tundlikud hinnamuutustele ning seega on leidnud kõrgete alkoholsete jookide hindadele alternatiivi väljastpoolt Eestis. Meedias on palju artikleid ilmunud piirikaubanduse teemal ning lisaks ka mainiti seda, et riigi eelarvesse on laekunud märksa vähem alkoholiaktsiisi planeeritust. Ilmtingimata alkoholiaktsiisi määrad on praegusel ajal ühiskonnas üheks suureks probleemiks.

Teema uudsus seisneb selles, et Sisekaitseakadeemias lõputööde raames pole keegi uurinud seost alkoholi aktsiisimäärade ja tootjate kasumite vahel. Alkoholiaktsiide teemalisi lõputöid on olnud, kuid just seda, kuidas ja kas mõjutavad alkoholiaktsiisi määrad kange ja lahja alkoholsete jookide tootjate kasumlikkust, pole keegi analüüsinud.

Lõputöö eesmärk oli välja selgitada alkoholiaktsiisi mõju alkoholi tootjate kasumitele Eestis perioodil 2013-2017. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks oli püstitatud neli uurimisülesannet, mille täitmiseks kasutati kvantitatiivset meetodit.

Esimene uurimisülesanne oli analüüsida alkoholiaktsiisi eesmäärke. Alkoholiaktsiisil on mitu erinevat eesmärki. Üks on regulatiivne ja teine fiskaalne eesmärk. Regulatiivne eesmärk on piirata alkoholsete jookide tarbimist ning fiskaalne eesmärk on koguda riigi eelarvesse tulusid alkoholiaktsiisina. Hinnamehhanismi kaudu üritatakse saavutada regulatiivse eesmärgi. Tulud, mida kogub riik alkoholiaktsiisina lähevad üldjuhul väliskulude katmiseks, mis on tekitatud alkoholsete jookide tarbimise tõttu.

Teiseks uurimisülesandeks oli analüüsida alkoholiaktsiisi poliitika mõjusid varasemate uuringute ja teoreetilise kirjanduse põhjal. Esimeses lõputöö peatükist selgub, et alkoholi tarvitamisest võivad keskkonnas tekkida väliskulud ning mitmed teised erinevad probleemid nagu näiteks ebaseadusliku alkoholi tootmine või alkoholsete jookide soetamine väljast poolt Eestit, mida

nimetatakse piirikaubanduseks. See on välismõju, mis tuleneb alkoholiaktsiisi poliitika rakendamisest. Alkoholiaktsiiside kehtestamisel hakkavad tarbijad otsima alternatiive, mis võivad olla ka kahjulikud (ebaseaduslikult toodetud alkoholne jook). Sellelt tulenevalt võib olla negatiivne mõju tootjate ja müüjate kasumlikkusele.

Kolmas uurimisülesanne oli anda ülevaade eelnevatest alkoholi aktsiisimääradest. Teoreetilises osas alapeatükis 1.3 on vormistatud tabel, kus on näha iga alkoholi liigi aktsiisimäärad alates aastast 2013 kuni aastani 2017. Sellest tabelist nähtub, kuidas on muutunud nii lahja kui ka kange alkoholsete jookide aktsiisimäärad. Eraldi on välja toodud õlle-, kääritatud joogi või veini, mille etanoolisisaldus on >6 vol samuti ka kääritatud joogi või veini, mille etanoolisisaldus on ≤ 6 vol, vahetode ning muu alkoholi aktsiisimäärad aastate lõikes. Allpool tabelit on lahti kirjutatud, mis iga alkoholi liik täpsemalt endast kujutab. Teises lõputöö osas on välja analüüsitud nii lahja kui ka kange alkoholi aktsiisimäärade muutust ja taset.

Neljandaks püstitud uurimisülesandeks oli uurida alkoholiaktsiisi kasvu mõju alkoholi tootjate kasumlikkusele. Empiiriline osa on terviklikult pühendatud selle uurimisülesanne saavutamiseks. On kogutud ja analüüsitud viie kange ning viie lahja alkoholsete jookide tootjate puhaskasumid, müügitulud, kulud ning lisaks sellele on välja arvatud puhaskasumi määrad müügitulust (puhaskasum/müügitulu). Suurem osa finantsnäitajatest on esitatud tabelites ning graafikutes joondiagrammi kujul koos vastavate aktsiisimääradega. Uuritud on nii lahja kui ka kange alkoholi tootjate puhaskasumite marginaalide muutusi koos aktsiisimäärade muutustega. Samuti on ka teostatud analüüs lahja ja kange alkoholi tootjate puhaskasumite marginaalide ja aktsiisimäärade tasemete osas. Aluseks on võetud eraldi lahja ja kange alkoholsete jookide tootjate puhaskasumite marginaalid ning illustreeritud koos vastavate aktsiisimääradega joondiagrammil. Iga joonise all on teostatud analüüs ja tehtud järeldused, kuid järeldused ei ole lõplikud, sest lõputöö teises osas on piiratud perioodiga andmed, mida saab praegu analüüsida.

Lõputöö tulemuste põhjal saab teha järelduse, et alkoholiaktsiis mõjutab negatiivselt tootjate kasumeid. Edaspidi võiks uurida, kuidas 2018. aastal on välja kujunenud lahja alkoholsete jookide tootjate puhaskasumid. Lisaks sellele on võimalik teha uue uuringu. Uus uuring võiks olla juhul, kui alkoholiaktsiisid langevad tulevikus. Siis võiks jällegi vaadata ja uurida, kuidas on muutunud nii lahja kui ka kange alkoholi tootjate puhaskasumid (arvestades üldist majanduslikku olukorda).

SUMMARY

The title of this thesis is „Effect of alcohol duties on producer’s profit“. The thesis is written in Estonian language and consists of 45 pages. 61 sources were used to write this thesis.

The problem of this thesis lies in the fact that an increase in alcohol excise duty may have a negative impact on the profits of alcohol producers, as the competitiveness of alcohol producers in neighboring countries is increasing compared to that of Estonia. Thus, the resulting profit is expected to decrease from production. Our consumers buy alcohol and import it from a neighboring country, because today at least one of Estonia's neighboring countries, Latvia, has lower alcohol prices and alcoholic beverages are more accessible to people. Excise duties are intended to limit consumption, but high alcohol prices can affect demand and producers' profits.

The aim of this thesis is to find out the impact of alcohol excise on the profit of alcohol producers in Estonia in 2013-2017. In order to achieve the aim, four research tasks were set, which were resolved by using quantitative research method.

In the theoretical part of the thesis, an overview of the alcohol excise policy (goals and impacts, economic theoretical perspective, economic environment in Estonia). In the analysis, the profit / loss, income, expenses and changes in alcohol excise rates of ten alcohol producers were studied. An analysis of the changes in the profit / loss of alcohol producers was carried out and associated with changes in alcohol excise rates.

The analysis result showed that alcohol excise duties have an impact on producers' profits. During the analysis, it emerged that between 2013 and 2017 a. The profits of strong alcohol producers fell as alcohol excise rates increased at the same time each year. However, since the beer excise duty was proven by almost 47% only at the middle of the year 2017. Then it is possible that the profits of lean alcohol producers can be affected by the alcohol excise duty in 2018 year.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

A.le.Coq, 2019. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.alecoq.ee/> [Kasutatud 08. 04. 2019].

Alkoholiseadus (2002), RT I, 09.01.2018, 6.

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (2002) RT I, 26.01.2018, 7.

Ally, A, K., Meng, Y., Chakraborty, R., Dobson, P, W., Seaton, J, S., Holmes, J., Angus, C., Guo, Y., Hill-McManus, D., Brennan, A. & Meier, P, S., 2014. Alcohol tax pass-through across the product and price range: do retailers treat cheap alcohol differently?. *Addiction*, 109(12), pp. 1994-2002.

Altia, 2019. *Avaleht*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://sommeljee.ee/altia/> [Kasutatud 08. 04. 2019].

Anderson, K., 2010. Excise and Import Taxes on Wine Versus Beer and Spirits: An International Comparison. *Economic Papers*, 29(2), pp. 215-228.

Hutchinson, E., 2016. *Principles of Microeconomics*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://pressbooks.bccampus.ca/uvicecon103/chapter/4-6-taxes/> [Kasutatud 05. 02. 2019].

Bhattacharya, A., 2017. Which cost of alcohol? What should we compare it against?. *Addiction*, 112(4), pp. 559-565.

Brunolli, S., 2019. How to Find Supply & Demand With an Excise Tax. *Small Business*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://smallbusiness.chron.com/supply-demand-excise-tax-20851.html> [Kasutatud 03. 02. 2019].

Chaiyasong, S., Limwattananon, S., Limwattanon, C., Thamarangsi, T., Tangchareonsathien, V., & Schommer, J., 2011. Impacts of excise tax raise on illegal and total alcohol consumption: A Thai experience. *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 18(2), pp. 90-99.

Chiou, L. & Muehlegger, E., 2014. Consumer response to cigarette excise tax changes. *National Tax Journal*, 67(3), pp. 621-650.

Eesti Konjukturiinstituut, 2017. *Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis*. Aastaraamat 2017. Tallinn: Ecoprint AS. [Kasutatud 09. 04. 2019].

Majandusõpik gümnaasiumile, 2005. Allpere, A., Tralla, H., Vodja, E., Vodja, M. (tõlkijad); Kracht, A., Maar, J., Pöder, K., Zirnask, V. (estindajad). Tallinn: Junior Achievementi Arengufond.

E-Krediidiinfo, 2019. *Kogu info Sinu äripartneri kohta*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.e-krediidiinfo.ee/> [Kasutatud 02. 02. 2019].

Estonian Spirit, 2019. *Eesti viin*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://estonianspirit.com/viin/> [Kasutatud 10. 02. 2019].

European Commission, 2019. *Excise duty tables, part 1 – Alcoholic Beverages*. [Võrgumaterjal] Leitav:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf [Kasutatud 04. 01. 2019].

Fogarty, J. J. & Jakeman, G., 2011. Wine Tax Reform: The Impact of Introducing a Volumetric Excise Tax for Wine. *Australian Economic Review*, 4(4), pp. 387-403.

Hamilton, S. F., 2009. Excise Taxes with Multiproduct Transactions. *American Economic Review*, 99(1), pp. 458-471.

Joogikultuur, 2019. *Mis on alkohol*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://joogikultuur.ee/mis-alkohol> [Kasutatud 10. 04. 2019].

Joogikultuur, 2019. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://joogikultuur.ee/tooted> [Kasutatud 10. 04. 2019].

JooTargalt, 2017. *Meist*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://jootargalt.ee/meist> <https://joogikultuur.ee/tooted> [Kasutatud 10. 01. 2019].

Kampas, A. & Horan, R., 2016. Second-best pollution taxes: revisited and revised. *Environmental Economics & Policy Studies*, 18(4), pp. 577-597.

Koljal, M., 2016. *Väiketootjate toodetud alkoholsete jookide aktsiisiga maksustamise regulatsioon Eestis. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Koutsoyiannis, A., 1991. *Modern Microeconomics. Second edition*. Houndmills: MACMILLAN PUBLISHERS LTD.

Lehis, L., 2012. *Maksuõigus*. Tallinn: Juura.

Levin, D.J., 1987. *Treatment of Alcoholism and Other Addictions. A Self-Psychology Approach*. Northvale, New Jersey: Jason Aronson Inc.

Liviko, 2019. *Tooted. Kokteilid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://liviko.ee/tooted/> [Kasutatud 11. 04. 2019].

Loops-Veste, T., 2018. *Alkoholi aktsiisipoliitika mõju alkohoolsete jookide hindadele Pärnumaal ja Harjumaal. Lõputöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Maksu- ja Tolliamet, 2018. *Alkoholiaktsiis ja alkoholi käitlemine.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisid-vara-hasartmang/alkohol/alkoholiaktsiis-ja-alkoholi-kaitlemine> [Kasutatud 03. 03. 2019].

Marshall, A., 2018. *Principles of Economics. Featured book.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.econlib.org/library/Marshall/marP.html> [Kasutatud 03. 03. 2019].

Massur, G., 2015. *Alkoholiaktsiis Euroopa Liidu riikides. Magistritöö.* Tartu: Tartu Ülikool.

Mishan, E. J., 1968. What is producer's surplus. *American Economic Review*, 58(5), pp. 1269-1282.

MOE, 2019. *All products.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://moe.ee/all-products/> [Kasutatud 11. 04. 2019].

Must, M., 2018. Läti maksuamet: piiril müüdud alkoholi aktsiis tõi 2017. aastal riigikassasse vähemalt 8 miljonit eurot. *Maaleht.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/lati-maksuamet-piiril-muudud-alkoholi-aktsiis-toi-2017-aastal-riigikassasse-vahemalt-8-miljonit-eurot?id=80685561> [Kasutatud 01.05.2019].

Nelson, Jon., 2008. How Similar are Youth and Adult Alcohol Behaviors? Panel Results for Excise Taxes and Outlet Density. *Atlantic Economic Journal*, 36(1), pp. 89-104.

Nergi, A -M., 2018. Lätis käib alkoholi toomas iga kolmas eestlane. *Maaleht.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://arileht.delfi.ee/news/uudised/latist-kaib-alkoholi-toomas-iga-kolmas-eestlane?id=81342169> [Kasutatud 10.09.2018].

Stiglitz, J. E., 2005. *Ühiskondliku sektori ökonoomika.* Tallinn: Külim.

Pettinger, T., 2018. Pigovian tax. *Economics Help*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/pigovian-tax/> [Kasutatud 16.01.2019].

Powell, M., 1988. Data Note--15. Alcohol and Tobacco Tax in the European Community. *British Journal of Addiction*, 83(8), pp. 971-978.

Raamatupidamise seadus (2002), RT I, 15.04.1019, 30.

Raudvere, R., 2016. Eestlased käivad Lätis odavat viina ostmas. *Maaleht.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maaleht.delfi.ee/news/lehelood/koik/eestlased-kaivad-latis-odavat-viina-ostmas?id=74617625> [Kasutatud 09.09.2018].

- Remedia, 2019. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://remedia.ee/> [Kasutatud 09.03.2019].
- Roberts, S, K., 2016. Excise Taxation and the Origins of Public Debt. *Parliamentary History (Wiley-Blackwell)*, 35(3), pp. 363-364.
- Rola, K., 2016. Wpływ podatku akcyzowego na konsumpcję alkoholu. *Economic papers*, 451, pp.374-384.
- Saku, 2019. *Joogid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://saku.ee/et/#joogid> [Kasutatud 11. 04. 2019].
- Shang, C., Wang, X. & Chaloupka, F, J., 2018. The association between excise tax structures and the price variability of alcoholic beverages in the United States. *PLoS ONE*, 13(12), pp. 1-13.
- Siidrikoda, 2019. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siidrikoda.ee/> [Kasutatud 11. 04. 2019].
- Sillamaa, H., Liiva, S., 2018. Alkoholiaktsiisi mõju piirikaubandusele: eelmisel aastal suleti ligi 40 väikekauplust. *Majandus24 Postimees*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://majandus24.postimees.ee/4429203/alkoaktsiisi-moju-piirikaubandusele-eelmisel-aastal-suleti-ligi-40-vaikekauplust> [Kasutatud 15.01.2019].
- Sipelgas, M., 2015. *Makroökonomiliste tegurite mõju sissetulekute ebavõrdsusele. Bakalaurusetöö*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.
- Snowdon, C., 2017. Towards a Rational System of Alcohol Taxation. *Economic Affairs*, 37(2), pp. 289-294.
- Statistikaamet, 2017. *Ettevõtete tulud, kulud ja kasum tegevusala (EMTAK 2008) ja tööga hõivatud isikute arvu järgi*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=EM001&ti=ETTEV%D5TETE+TULUD%2C+KULUD+JA+KASUM+TEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+JA+T%D6%D6GA+H%D5IVATUD+ISKUTE+ARVU+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/03Ettevetete_majandusnaitajad/06Ettevetete_tulud_kulud_kasum/02Aastastatistika/&lang=2 [Kasutatud 15.04.2019].
- Strateičuks, A., Kaže, V. & Škapars, R., 2012. *Impact of the changes in excise tax for alcohol on the state revenues and market players*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/53konf/ekonomika/Strateicuks_Kaze_Skapars.pdf [Kasutatud 03. 01. 2019].
- Tanker, 2019. *Õllevalik*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tanker.ee/ollevalik/> [Kasutatud 11. 04. 2019].

- Tiller, K., Feleke, S., Starnes, J., 2013. Federal excise tax increase and its effects on U.S. tobacco production. *Empirical Economics*. 44(2), pp.701-717.
- Toiduliit, 2017. *Maksumuudatuste mõju Eesti majanduskeskkonnale*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://toiduliit.ee/files/Uuringud/Maksumuudatustemojudehinnang08052017_PK.pdf [Kasutatud 17. 01. 2019].
- Tori Siidritalu, 2019. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://siidritalu.ee/pood/> [Kasutatud 11. 04. 2019].
- Trasberg, V., 2012. Alcohol excise duties in the European Union. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TPEP/article/download/12497/7571/> [Kasutatud 18. 09. 2018].
- Tutor2U, 2017. *Economics. Producer Surplus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tutor2u.net/economics/reference/producer-surplus> [Kasutatud 20. 12. 2018].
- Värk, J., 2018. Alkoholiaktsiisi jääb puudu mitukümmend miljonit. *Majandus24 Postimees*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://majandus24.postimees.ee/4390273/alkoholiaktsiisi-jaab-puudu-mitukummend-miljonit> [Kasutatud 21.01. 2019].
- Äriregister, 2017. *Äriregistri teabesüsteem*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ariregister.rik.ee/lihtparing?lang=est#> [Kasutatud 05. 02. 2019].
- Yamachika, T., 2010. Hawaii General Excise Tax—The “Omnipresent Snare”. *Journal of State Taxation*, 28(4), pp. 33-56.
- Yang, J, G, S., Lord, R, A. & Saito, Y., 2017. The Evolution of Economic Nexus in Internet Commerce, State Income, and International Taxation. *Journal of Internet Law*, 21(6), pp. 1-31.